

Min Childism

En konceptuell analys och teoriutveckling av childism

Philippa Hultkvist

Avdelningen för mänskliga rättigheter
Historiska institutionen
Kurskod: MRSK61
Termin: VT 2016
Handledare: Lena Halldenius
Omfång: 15135 ord

Abstract

The purpose of this paper is twofold. It firstly aims to promote an understanding and critical review of the concept *childism*. This will be done with the influential books of Elisabeth Young-Bruehl and John Wall as the primary material. By using Sally Haslanger's conceptual analysis, I will show that the two authors have different understandings of the concept. The firstly mentioned author's theory has theoretical resemblance to sexism while the latter is more similar to feminism. The conceptual analysis is followed by a comparison and evaluation of the theories. As a result, I argue that Wall's understanding of childism should be given precedence to the term. Since I do not find Wall's theory optimal, I also aim to, according to Haslanger's ameliorative analysis, develop my own childism theory. The development of this theory will be based on five thematic concerns and will consider how childism should be understood, which areas it should primarily be interested in and how childism can promote children's rights. My proposed use of the childism concept intends to contribute further to the development of childism as well as to the development of children's rights theory in general.

Philippa Hultkvist

Lund University

Division of Human Rights, Department of History

Spring Semester 2016

Key words: childism, human rights, youths, children, childhood, Elisabeth Young-Bruehl, John Wall, Sally Haslanger, feminism, sexism

Abstract

Syftet med denna uppsats är tudelat. Inledningsvis syftar den till att skapa förståelse för samt kritiskt granska begreppet *childism*. Detta kommer göras med Elisabeth Young-Bruehls och John Walls tongivande verk som primärmaterial. Genom Sally Haslangers konceptuella begreppsanalys kommer jag påvisa att de två författarna har olika förståelser av begreppet. Den först nämnda författarens teori har teoretiska likheter med sexism medan den senare är mer lik feminism. Den konceptuella analysen följs av en jämförelse och utvärdering av teorierna. Detta resulterar i att jag argumenterar för att Walls förståelse av *childism* bör ges företräde till begreppet. Eftersom jag inte anser Walls teori optimal, syftar uppsatsen även till att utifrån Haslangers förbättrande analys utveckla en egen *childism*-teori. Jag kommer i mitt teoriutvecklande utgå ifrån fem tematiska angelägenheter. Uppsatsen kommer ta ställning till hur *childism* bör förstås, vilka områden den primärt bör intressera sig för samt hur *childism* kan verka för stärkandet av barns rättighetssituation. Min föreslagna begreppsanvändning ämnar både att bidra till den fortsatta utvecklingen av *childism* samt utveckling av barnrättsteori i stort.

Philippa Hultkvist

Lunds Universitet

Avdelningen för mänskliga rättigheter, Historiska institutionen

Vårterminen 2016

Nyckelord: *childism*, mänskliga rättigheter, ungdomar, barn, barndom, Elisabeth Young-Bruehl, John Wall, Sally Haslanger, feminism, sexism

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Problemformulering	1
1.2 Syfte och frågeställningar	2
1.3 Material	3
1.3.1 Primärmaterial	3
1.3.2 Sekundärmaterial	6
2. Metodiskt ramverk	8
2.1 Haslangers begreppsanalys	8
2.2 Concept & Conception	10
3. Tidigare forskning	12
3.1 Barnrättsteori	12
3.2 Childism – tidigare saknad benämning	15
4. Konceptuell analys	17
4.1 Childism – Elisabeth Young-Bruehl	17
4.2 Childism – John Wall	21
5. Utvärderande analys	25
5.1 Concept & Conception på analysresultatet	25
5.2 Teoretisk utvärdering	26
6. Min childism	30
6.1 Aktörskap och socialt deltagande	31
6.2 Förväntningar	33
6.3 Diskriminering och privat/offentligt	35
6.4 Intersektionalitet och eurocentrisk kritik	37
6.5 Concept & Conception som analytiskt verktyg	40
7. Sammanfattning och diskussion	42
7.1 Avslutande ord	44
Referenser	46

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Vem som anses legitim rättighetsbärare har genom historien kommit att förändras. Inledningsvis avsågs en viss grupp privilegierade män, sedan män i bredare mening och i modern tid även kvinnor.¹ Den feministiska kampen för kvinnors rättigheter har mött argument som nekade kvinnor rättighetsbärarstatus på basis av deras påstått bristande rationalitet, självständighet och förnuft. Nekandet av rösträtt legitimerades vidare med att kvinnor representerades av sina makar och fäder. Dessa påståenden har på motsvarande sätt använts och fortsätter användas i debatten om barns status som rättighetsbärare. Barns påstådda irrationalitet, beroendeställning och naivitet, i kombination med att deras intressen anses representeras av deras vårdnadstagare, resulterar i ett begränsat aktörskap och socialt deltagande.

År 1989 antogs FN:s Konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen) vilket innebar ett erkännande av barn som legitima bärare av mänskliga rättigheter. Barnkonventionen är idag ett av de mest undertecknade rättighetsdokumenten men reell rättighetsåtnjutning försvåras av problem såsom tillgång till födelsebevis och skolgång, sexuella övergrepp och barnarbete samt gatubarnsproblem. Medan frågor som rör kvinnor fångas av begreppen sexism och feminism, saknar den politiska och rättighetscentrerade diskursen barnorienterade motsvarigheter. Elisabeth Young-Bruehl och John Wall har därför på olika håll utvecklat *childism*. Deras teoriutvecklande verk *Childism: Confronting Prejudice against Children* (2012) respektive *Ethics in Light of Childhood* (2010) är i sammanhanget tongivande och kommer utgöra uppsatsens primärmaterial.²

I inledningen till boken *Escape from Childhood* (1974) skriver John Holt att han tidigare utgått ifrån att en diskussions starkaste argument har förmåga att förändra människors åsikter. Holt fortsätter sedan att krasst konstatera att han med tiden kommit att inse att så sällan är fallet.³ Jag har fortfarande tillit till den påverkande kraft ett starkt argument besitter

¹ Var god och uppmärksamma att kvinnors reella åtnjutande av mänskliga rättigheter i olika grader än idag utblir i världens alla länder.

² Young-Bruehl Elisabeth, *Childism: confronting prejudice against children*, Yale University Press, New Haven, Conn., (2012); Wall John, *Ethics in light of childhood*, Georgetown University Press, Washington, D.C.,

² Young-Bruehl Elisabeth, *Childism: confronting prejudice against children*, Yale University Press, New Haven, Conn., (2012); Wall John, *Ethics in light of childhood*, Georgetown University Press, Washington, D.C., (2010).

³ Holt John, *Escape from Childhood, The Needs and Rights of Children*, Haramondsworth, Penguin, (1974), sida 18.

och övertygelsen har varit vägledande för mitt val av metodiskt ramverk. En grundtanke i Sally Haslangers begreppsanalys är att begrepp kan påverka omvärlden då de utgör en individs tolkningsramar. Uppsatsens målsättning är med bakgrund av detta att skapa förståelse för, kritiskt granska samt teoretiskt utveckla begreppet childism.

1.2 Syfte och frågeställningar

Uppsatsens syfte är tudelat. Inledningsvis syftar den till att skapa förståelse för samt kritiskt granska begreppet childism. Detta kommer göras utifrån två ämnesauktoriteters tongivande verk. Både Young-Bruehl och Wall teoretiserar om childism men har olika förståelser av begreppet. Uppsatsens första del kommer med hjälp av Haslangers konceptuella (begrepps) analys analysera respektive författares teoretiska förståelse av childism och identifiera skiljemeningar dem emellan.

Det andra syftet är att bidra till den teoretiska utvecklingen av childism. Jag kommer med utgångspunkt från resultatet av den konceptuella och utvärderande analysen presentera min egen version av childism med Haslangers förbättrande analys som metodiskt ramverk. Vidare anser jag att om childism ska uppnå målet att bli en etablerad teori och tolkningsram för barns rättighetssituation, bör den kunna svara tillfredställande på tillkortakommanden i befintlig barnrättsteori. Min föreslagna begrepps användning av childism ämnar därmed både att bidra till den fortsatta utvecklingen av childism och till utveckling av barnrättsteori i stort.

Frågeställningar som kommer behandlas för att förstå samt utveckla childism är:

- 1) Vilken innebörd ger respektive författare begreppet?
- 2) På vilken grund bör en viss tolkning ges företräde?
- 3) Hur bör childism förstås? I den tredje frågeställningen tillkommer underfrågorna: Varför behövs childism? Vilka områden bör teorin primärt intressera sig för samt hur kan den verka för barns rättighetssituation?

Den första frågeställningen kommer att besvaras i kapitel 4 där en konceptuell analys av Young-Bruehls och Walls teorier genomförs. Ett egenutvecklat analytiskt verktyg kommer i kapitel 5 tillämpas för att ge svar på den andra frågeställningen. Kapitlet innehåller även en utvärdering av de två teorierna och fungerar som grund för min teoriutveckling. Besvarande av frågorna i den tredje frågeställningen sker utifrån en förbättrande analys i kapitel 6. Avslutningsvis syftar kapitel 7 till att ytterligare besvara den tredje frågeställningen genom att tillämpa teorin på ett fiktivt exempel.

1.3 Material

Få har skrivit större verk om childism och Young-Bruhehls bok *Childism: Confronting Prejudice against Children* (2012) är därför ett tongivande verk. Walls bok *Ethics in Light of Childhood* (2010) är likaledes teoriutvecklande och utgör den andra delen av primärmaterialet. Böckerna är valda med anledning av att de är de största teoriutvecklande verken inom fältet och därmed är centrala för förståelsen av childism.

Eftersom tillkortakommanden i själva teoriernas innehåll, till exempel problematisk begreppsanvändning, är grunden för analyserna kommer de inte diskuteras i detta kapitel. Istället kommer verken och dess författare i bredare mening presenteras och relevanta avgränsningar som gjorts i materialets omfång redogörs för.

Analyserna i kapitel 4 och 5 baseras på författarnas respektive böcker. Analysresultatet ligger sedan till grund för teoriutvecklandet i det sjätte kapitlet men kommer att kompletteras med andra barnrättsteoretiker. Dessa, med undantag för barnläkaren Lars Gustafsson, skriver inte explicit om childism men är relevanta för den större barnrättsdiskursen som childism ingår i. Teoretikernas tankar kommer därför utgöra uppsatsens sekundärmaterial och grundstenar i min teoriutveckling.

1.3.1 Primärmaterial

Amerikanska Young-Bruehl var en utbildad psykoterapeut och filosof som framförallt uppmärksammats för sina biografier om Anna Freud och hennes universitetsprofessor Hannah Arendt.⁴ Young-Bruehl gav 1996 ut *Anatomy of Prejudice* (1996) i vilken hon diskuterade fördomars ursprung. Boken *Childism: Confronting Prejudice against Children* (2012) som gavs ut strax efter att hon avled 2011, är en vidareutveckling av denna forskning.

Young-Bruehls childism-teori utvecklades efter att hon identifierat en lucka i tidigare forskning om fördomar: det gjordes inte skillnad mellan skadliga handlingar mot individuella barn och mot barn som grupp.⁵ Existensen av fördomar mot kvinnor (sexism) och personer med annan hudfärg (rasism) är allmänt erkända men en motsvarighet till samhällsomfattande fördomar mot barn saknas. Young-Bruehls första mål med sitt teoribygge är därför att skapa

⁴ Paul H. Elovitz, "The Psychoanalytic Life of Elisabeth Young-Bruehl", page 490-491. *Clio's Psyche: Understanding the "Why" of Culture, Current Events, History, and Society*. Creative Lives: Psychobiographical Approaches – Volume 18 Number 4 March Part 2, (2012); Castelleo Molly, "In Light of Elisabeth Young-Bruehl", *Psychohistory Forum Research Assoc*, page 491-496. *Clio's Psyche: Understanding the "Why" of Culture, Current Events, History, and Society*. Creative Lives: Psychobiographical Approaches – Volume 18 Number 4 March Part 2, (2012).

⁵ Young-Bruehl (2012), sida 99.

en term som definierar fördomar mot barn – childism.⁶ Tidigare studier har gjorts om varför vuxna skadar barn men hur detta agerande rationaliseras och normaliseras utifrån grundläggande värderingar, har inte undersökts.⁷ Young-Bruehl anser att ett ism-ord kan hjälpa till att förklara och tydliggöra skadlig behandling av barn med hänvisning till stereotypa föreställningar om dem och barndomsstadiet.⁸

Hennes mål är att skapa en term som definierar fördomar mot barn samt uppmärksammar att dessa är inbyggda i själva sättet som barn uppfattas på.⁹ Hon anser att handlingar som skadar barn inte kan förstås om det saknas förståelse för underliggande fördomar som förövaren åberopar för att legitimerar dessa handlingar.¹⁰ Childism definieras i detta perspektiv som ”ett trossystem som konstruerar gruppen ’barn’ som en omogen varelse, producerad och ägd av vuxna som använder denne för att tjäna sina egna behov och fantasier”.¹¹ Alternativt som ”en fördom mot barn på basis av en tro på att de är egendom och kan (eller till och med bör) kontrolleras, förslavas eller avlägsnas för att tjäna vuxnas behov”.¹²

Young-Bruehls teoriutveckling bygger främst på tidigare forskning om fördomar samt hennes erfarenheter och möten med patienter i rollen som psykolog. Det var under terapisaamtal med vuxna och ungdomar som på olika sätt utnyttjats som barn, som Young-Bruehls tankar om childism väcktes. Med bakgrund av detta utgör misshandel och sexuellt utnyttjande av barn tematiska huvudområden.

Wall är professor i filosofi, religion samt ”Childhood Studies” vid Rutgers University Camden. Han är teoretisk etiker vars huvudfokus är poststrukturell etik, etik och religion samt etik rörande barndom.¹³ Young-Bruehls teoretisering av childism skiljer sig mot Walls då denne ser childism som en barnorienterad motsvarighet till feminism snarare än sexism. Wall anser att försummelse av barn minskar allas mänsklighet och att barn måste göras jämställda vuxna. Han menar att childism liknar feminism så till vida att teorin förespråkar ett jämlikt samhälle, inte bara för barn utan för alla människor. Syftet med hans idé om att tänka ”in the

⁶ Young-Bruehl (2012), sida 4.

⁷ Young-Bruehl (2012), sida 6.

⁸ Young-Bruehl (2012), sida 7.

⁹ Young-Bruehl (2012), sida 4-6.

¹⁰ Young-Bruehl (2012) sida 18.

¹¹ Young-Bruehl (2012) sida 36, egen översättning.

¹² Young-Bruehl (2012) sida 37, egen översättning.

¹³ Rutgers The State University of New Jersey, ”John Wall PhD”, sida uppdaterad: 2015-12-09, information hämtad: 2016-03-31.

light of childhood” är att föreställa sig en mänsklighet som inkluderar alla människor.¹⁴ Walls mål med childism är att utmana grundläggande historiska normer. Därför åberopas en grundläggande etisk rekonstruktion för att förändra barns sociala marginalisering och dehumanisering.¹⁵ Childism definieras här som ”ansträngningen att svara på barns erfarenheter genom att transformera förståelse och praktik för alla [människor]”.¹⁶

Även om Walls childism främst rör sig på ett strukturellt plan är relationen mellan individuella aktörer central. Huvudsakliga tematiska områden är barns aktörskap och förståelsen av mänskliga rättigheter i stort. Wall är en flitig artikelförfattare och childism berörs i flertalet av hans senare publikationer. Boken *Ethics in Light of Childhood* gavs ut 2010 och är hans största childism-utvecklande verk.

Avgränsningar

Uppsatsen syftar till att analysera och sedan utveckla childism-begreppet. För att lyckas med detta krävs det att innebörden och användningen av andra grundläggande teoribegrepp är klagjord. Därmed kommer även begrepp som ”barn” och ”barndom” vara mål för den konceptuella analysen. Eftersom begreppen, som kapitel 4 kommer påvisa, i sin tur konstrueras i förhållande till dess antagna motsatser ”vuxen” och ”vuxendom”, kommer även dessa begrepp analyseras.¹⁷

På grund av olika förståelser av childism intresserar sig Young-Bruehl och Wall för olika tematiska områden. Jag kommer påvisa att detta är ett resultat av deras olika användningar av centrala teoribegrepp. Uppsatsen kommer därför inte ägna sig åt att väga teoretikernas respektive argument i de olika tematiska områdena mot varandra. Istället kommer det föras en diskussion som härleder *varför* åsikterna går isär och varför vissa teman berörs mer eller mindre i respektive teori.

¹⁴ Wall (2010), sida 10.

¹⁵ Wall (2010), sida 3, 9.

¹⁶ Wall (2010), sida 3, egen översättning.

¹⁷ Jag har ännu inte kommit över en tillfredställande svensk motsvarighet till det engelska begreppet ”adulthood”, som avser den vuxna motsvarigheten till barndom (childhood). I denna text kommer därför ”vuxendom” användas i dess ställe. Begreppsavsaknaden problematiseras vidare i kapitel 3.

1.3.2 Sekundärmaterial

Sekundärmaterialet utgörs av olika teoretiska perspektiv och kommer ligga till grund för min teoriutveckling i det sjätte kapitlet. David Archard är professor i filosofi och hans bok *Children, Rights and Childhood* (2004) utgör en central del av sekundärmaterialet.¹⁸ Boken ger en bra överblick av barnrättsdiskursen ur olika perspektiv. Samtidigt innehåller den Archards egna reflektioner samt teoriutveckling och kommer därför att användas både i forskningsöversikten och i min teoriutveckling. Archard är en erkänd barnrättsteoretiker och *Children, Rights and Childhood* har omarbetats och getts ut i tre upplagor, vilket vittnar om verkets höga ämnesmässiga status.

John Holt och Richard Farson gav 1974 ut böckerna *Escape form Childhood* (1974) respektive *Birthrights* (1974), vilka behandlar barns rättigheter och deras status som rättighetsbärare.¹⁹ Verken efterfrågar en internationell konvention om barns rättigheter och utgör en del av litteraturen som ledde fram till antagandet av FN:s Barnkonvention 1989. Böckerna är äldre än annan använd sekundärlitteratur men deras teoretiska resonemang är fortfarande relevanta och giltiga. Holt och Farson kommer dels användas för att placera childism i det rådande forskningsläget om barns rättigheter och dels i teoriutvecklingen i kapitel 6.

Filosofidoktorn Nicola Ansell's huvudsakliga bidrag i uppsatsen är hennes problematisering av homogeniseringen av gruppen barn. Barnrättsteori kan anses västcentrerat och Ansell's föreskrivande av förståelse och anpassning till variation mellan barn i olika delar av världen är något jag önskar uppmärksamma. Andra författare understryker behovet av att förstå mångfalden och variationerna inom gruppen barn men jag anser att Ansell tillför något ytterligare. Hon betonar att det finns centrala skillnader, inte bara inom olika åldersgrupper utan även mellan barn från olika geografiska och kulturella kontexter.²⁰ Utgångspunkten för min childisms eurocentriska kritik utgörs i stort av hennes bok *Children, Youth and Development* (2005).²¹

I en svensk kontext är barnläkaren Lars H Gustafsson en av de få som skriver om childism. Hans bok *Relationsrevolutionen* (2016) kretsar inte primärt runt childism men berör

¹⁸ Archard David, *Children: rights and childhood*, 2. ed., Routledge, London, (2004).

¹⁹ Holt (1974); Farson Richard, *Birthrights*, London, Collier Macmillan, (1974).

²⁰ För en kort men innehållsrik sammanfattning av Ansell's huvudpoänger se "Postscript" till *Children, youth, and development*, Routledge, London, (2005).

²¹ Ansell (2005).

begreppet och dess delade innebörd.²² Jag kommer endast använda mig av bokens sista kapitel i vilket Gustafsson presenterar sin childism-inspirerade ”fjärde vägen barnsyn”. Boken är inte akademisk utan är mer erfarenhetsbaserad än vetenskaplig och teoretisk. Detta kan ses som en svaghet i en teoretisk uppsats men jag anser att Gustafssons tankar är relevanta och ger uppsatsens teoretiska utgångspunkt ytterligare bredd. Han tillhör inte den teoretiska och filosofiska diskurs som ovan nämnda författare men får legitimitet genom sin roll som bland annat barnläkare och medlem av Barnombudsmannens expertråd.

²² Gustafsson, Lars H., *Relationsrevolutionen: om mötet mellan barn och vuxna*, Norstedt, Stockholm, (2016), sida 112.

2. Metodiskt ramverk

Uppsatsmetoden utgörs av Haslangers begreppsanalys samt ett egenutvecklat analytiskt verktyg. Med hänvisning till uppsatsens teoretiska natur samt att två teorier utgör primärmaterialet, är teori och metod sammankopplade. I fortsättningen kommer endast termen metod, underförstått att detta inbegriper teoretiska element, att användas.

Jag vill även uppmärksamma att Haslanger använder ordet koncept (concept) i sina verk men jag önskar reservera denna term för användandet av Concept & Conception. För att undvika begreppsförvirring väljer jag istället att använda ”begrepp” där Haslanger använder koncept. Detta utgör inte ett problem i förståelsen av Haslangers teori och metod eller i min tillämpning av dem.

Eftersom uppsatsen innehåller tre sammanlänkade men skilda analytiska projekt kommer olika delar av Haslangers metod tillämpas i respektive kapitel. Nedan redogörs för den uppsatsspecifika användningen av begreppsanalysen samt det analytiska verktyget Concept & Conception.

2.1 Haslangers begreppsanalys

Haslangers begreppsanalys som redogörs för i olika artiklar i samlingsverket *Resisting reality: social construction and social critique* (2012), innehåller tre tillvägagångssätt för att definiera ett begrepp: konceptuell analys, deskriptiv analys samt förbättrande analys.²³ Begreppsanalysens deskriptiva analysmetod syftar till att förklara världen genom typiska och atypiska fall. Sättet kommer inte tillämpas eftersom det hjälper till att belysa, inte är av intresse för denna uppsats.

Studiens första analys syftar till att klargöra vad respektive teori avser med childism. För att besvara detta kommer Haslangers konceptuella analys (conceptual analysis) tillämpas.²⁴ Metoden innebär att den manifesterade definitionen av begreppet undersöks.²⁵ I detta fall

²³ Artiklarna som används för att utveckla uppsatsmetoden är ”Gender and Race: (What) Are They? (What) Do We Want Them to Be?” (2000), ”What Good Are Our Intuitions?” (2006), samt ”What Are We Talking About? The Semantics and Politics of Social Kinds” (2005). Komplet information finnes i referenslistan; Original benämningar: conceptual approach/analysis, descriptive approach/analysis, ameliorative analysis. ”Ameliorative analysis” är även kända som Haslangers analytiska strategi (analytical approach) men i ”What Good Are Our Intuitions?” (2006) redogör hon för den ändrade benämningen.

²⁴ ”Conceptual analysis” kan även översättas till ”konceptuell strategi” men jag anser att konceptuell *analys* bättre indikerar det kontinuerliga analytiska arbete som sker.

²⁵ Haslanger (2005), sida 10.

innebär det att förståelsen av childism i respektive författares verk analyseras. En ledande fråga för den konceptuella analysen kan vara ”Vad är författarens uppfattning om childism?”. Resultatet av den konceptuella analysen kommer sedan tolkas med Concept & Conception i den utvärderande analysen i kapitel 5. En genomgång av verktyget följer i nästa avsnitt.

I kapitlet där min version av childism presenteras kommer Haslangers förbättrande analys (ameliorative analysis) tillämpas. Tillskillnad från den konceptuella analysen ställer den förbättrande frågan ”Vad är syftet med begreppet ifråga?”. Vilka kognitiva eller praktiska uppgifter får eller borde dess användning få? Med andra ord, vad önskas uppnås med begrepps-förståelsen- och användningen?²⁶ Genom den förbättrande analysen kommer jag utveckla och presentera en definition av childism som tjänar mitt syfte och vad jag anser begreppet ska uppnå.

I artikeln ”Gender and Race: (What) Are They? (What) Do We Want Them to Be?” (2000) leds Haslangers definitionsprojekt på den förbättrande nivån av fyra angelägenheter.²⁷ Innebörden av och målet med childism kommer i min förbättrande analys på liknande sätt utgå ifrån av mig angivna angelägenheter. Följaktligen kommer min definition vara normativ men detta är givet metoden och är inte en svaghet. Enligt Haslanger är det analytikerns uppgift att definiera innebörden av ett begrepp eftersom världen i sig inte förmår göra det. Det tillhör den förbättrande analysen att lyfta fram begrepp och tydligt ange att *detta* är vad som ska analyseras och *så här* bör det förstås.²⁸

Jag kommer genomföra en konceptuell analys av Young-Bruehls och Walls teorier men det är viktigt att förstå att författarna själva gör förbättrande analyser i sitt teoribygge. De formar och presenterar begrepps-användningar av childism som tjänar deras respektive syfte och målsättning. Båda ställer och besvarar frågan *vilket* är begreppet av intresse och *hur* bör det förstås? Ett bra exempel är Young-Bruehls begreppsdiskussion. Där uttrycker hon hopp om att begreppet childism ska åstadkomma det som ”misopedia” inte lyckades med, nämligen uppmärksamma det faktum att fördomar mot barn är inbyggt i själva sättet som barn uppfattas på.²⁹ På motsvarande sätt tydliggörs Walls förbättrande analys av att hans projekt leds av frågor om vad en barnrättsorienterad etik ska syfta till.³⁰

Haslangers begreppsanalys valdes eftersom den innehåller nödvändiga och analytiskt

²⁶ Haslanger (2000), sida 3.

²⁷ Haslanger (2000), sida 6.

²⁸ Haslanger (2000), sida 4.

²⁹ Young-Bruehl (2012), sida 5-6. Misopedia avser en onormal motvilja mot barn eller känslor av hat jämte dem.

³⁰ Wall (2010), sida 6-9.

tillfredställande element för att besvara stipulerade frågeställningar och tjäna uppsatsens syfte. Samtidigt är det en beprövad metod som med framgång används i liknande projekt som detta. För att ytterligare uppnå uppsatsens syfte kommer begreppsanalysen kompletteras med det analytiska verktyget Concept & Conception.

2.2 Concept & Conception

I artikeln "What Good Are Our Intuitions?" (2006) redogör Haslanger för "operative" respektive "manifest concepts". The manifest concept anger det en person i allmänhet avser med ett begrepp medan the operative concept avser hur begreppet används i praktiken.³¹ Haslanger använder "förälder" som exempel: vid kallelse till ett *föräldramöte* skiljer sig de två koncepten. I praktiken är barnens vårdnadshavare inbjudna, vilket innefattar både biologiska föräldrar och i fall där dessa inte är de primära vårdnadshavarna, adoptivföräldrar alternativt mor/farföräldrar alternativt äldre syskon etc. The manifest concept av förälder är ofta "biologisk förälder" men i fallet med föräldramötet är the operative concept av begreppet istället "primär vårdnadshavare".

Under rubriken "Concepts, Conceptions, and the Like" i samma artikel, antyder Haslanger att skillnaden mellan the manifest och the operative concept i enklare termer kan förstås med begreppspar "concept" och "conception".³² Det finns likheter mellan begreppsparen men de skiljer sig ändå åt. Förenklat kan manifest & operative concepts sägas stå för ett begrepps definition respektive dess praktiska bruk medan concept & conception snarare avser ett begrepps benämning respektive dess uttolkning. Jag har valt att ta tillvara på begreppsbenämning concept & conception och min version av verktyget är utvecklat dels från Haslanger men framförallt från Archards begreppsanvändning i *Children, Rights and Childhood* (2004).³³

En svensk översättning skulle kunna vara "koncept & föreställning" men jag har valt att behålla de engelska termerna dels av språkligt estetiska skäl och dels för att de tydligt påvisar begreppens likhet men samtidigt dess olikhet. Den engelska termen concept är dessutom bredare än svenskans koncept.

Concept & Conception är inte beprövad på samma sätt som Haslangers begreppsanalys

³¹ Haslanger (2006), sida 10, 13.

³² Haslanger (2006), sida 391.

³³ Archard, sida 27-31. Archard har i sin tur inspirerats av John Rawls begreppspar i dennes diskussion om rättvisa. Intresserade se John Rawls *A Theory of Justice* (1971).

men är ett effektivt sätt att visa på relevanta skillnader i begreppsdefinitioner. Ett ämnesrelevant exempel kan användas för att förklara verktyget. Ett *concept* om ”barn” avser att barn är skilda från vuxna utifrån vissa ospecificerade aspekter. Det finns alltså en uppfattning om att barn är något annat än vuxna med hänvisning till vissa odefinierade aspekter. En *conception* om barn är en specificering av dessa aspekter.³⁴ Utifrån dessa begreppsförklaringar är det rimligt att anta att de flesta samhällen har samma *concept* av barn, det vill säga att det är skillnad mellan barn och vuxna. Samhällets *conception* av barn, nämligen vad som läggs i begreppet, är däremot kontextbundet och kommer variera. Detta resonemang och specifika exempel utvecklas ytterligare i kommande kapitel.

Enligt Archard formas ett samhälles föreställning av barn utifrån olika faktorer, däribland historiska, kulturella, ekonomiska och sociala.³⁵ Genom att använda *Concept & Conception* som ett analytiskt verktyg uppmärksammas skillnader i (begrepps)förståelser så att dessa skillnader kan tas hänsyn till i till exempel rättighetsorienterade handlingsplaner. Denna tillämpning av *Concept & Conception* diskuteras i kapitel 6 och 7 men verktyget kommer även användas i kapitel 5 för att tolka och utreda resultaten från den konceptuella analysen i kapitel 4. Verktyget kommer tillämpas för att utreda om Young-Bruehl och Wall utgår från samma *concept* av *childism* men har olika *conceptions* av teorin eller om de skiljer sig på *concept*-nivå.

Jag anser att min version av *Concept & Conception* är att föredra framför Haslangers operative och manifest *concepts* i denna uppsats. *Concept & Conception* är lättare att förstå och tillämpa på ett ytligare plan vilket tjänar uppsatssyftet men framförallt verktygets implementering i min *childism*.³⁶ Samtidigt ges verktyget legitimitet från dess likhet med Haslangers mer beprövade metod. Det finns med andra ord ingen anledning att avfärda operative och manifest *concepts* som begreppspar men de kommer inte tillämpas i denna uppsats.

³⁴ Archard (2004), sida 27.

³⁵ Archard (2004), sida 28.

³⁶ Denna implementering kommer redogöras för i kapitel 6 och 7.

3. Tidigare forskning

Detta kapitel syftar till att presentera relevanta huvuddrag i barnrättsteori samt placera childism i den större barnrättsdiskursen.

3.1 Barnrättsteori

Barns rättigheter är en del av människorättsdiskursen men om politiska friheter samt sociala och ekonomiska rättigheter är fältets mest centrala delar, tenderar barns rättigheter att placeras i den diskursiva marginalen. Detta kan exemplifieras genom resonemang som Joel Feinbergs förslag att dela upp rättigheter i A-rights (adult-rights), A-C rights (adult and child-rights) samt C-rights (child-rights).³⁷ Skiljegörandet mellan mänskliga rättigheter och barns rättigheter problematiseras ofta av barnrättsteoretiker och problematiken är även relevant för childism.

Barnrättsteori, liksom mänskliga rättigheter i stort, har kommit att inspireras av ett par klassiska filosofer. Framförallt har John Lockes *Some Thoughts Concerning Education* (1693), Jean-Jacques Rousseaus *Émile or On Education* (1762) samt Philippe Ariés *Centuries of Childhood* (1960) varit inflytelserika verk för hur barn uppfattas både historiskt sätt och idag.³⁸ Ett huvuddrag i Lockes teori, ur ett barnrättsperspektiv, är utbildningens relevans. Han anser även att kränkning av barns frihet kan rättfärdigas om det leder till att de växer upp till individer som kan göra egna val.³⁹ Exempelvis är skolplikt frihetskränkande men rättfärdigat eftersom det gynnar den framtida vuxne. Rousseau förespråkar en föreställning om att barn föds oskyldiga och rena och betonar också att utbildning har en viktig roll i ett barns liv.⁴⁰ Avslutningsvis har Ariés tankar om uppkomsten och konstruktionen av barndom, om än kritiserade, varit inflytelserika.

³⁷ Se Feinberg Joel, *The Child's Right to an open Future*, in *Whose Child? Parental Rights, Parental Authority and State Power*, edited by W. Aiken and H. LaFollette, Totowa, NJ, Rowman & Littlefield, pp. 124-53, (1980) samt Archard (2004), sida 54-55.

³⁸ Locke John, *Some Thoughts Concerning Education* (1693), full critical edition in *The Educational Writings of John Locke*, edited by J. L. Axtell, Cambridge, Cambridge University Press 1960.; Rousseau Jean-Jacques, *Émile*, translated by Allan Bloom, Harmondsworth, Penguin 1991, (1762); Ariés Philippe, *Centuries of Childhood*, translated from French by Robert Baldick, London, Jonathan Cape 1962, (1960).

³⁹ Archard (2004), sida 13, 30; Wall (2008), sida 528.

⁴⁰ Archard (2004), sida 30; Wall (2008), sida 529.

Barn

De klassiska filosofernas olika syn på barn har genom historien påverkat definitionen och innebörden av begreppet. Hur ”barn” förstås är ett centralt och grundläggande tema inom både allmän barnrättslitteratur samt den om childism. En typisk begreppsförklaring är ”In sum, the modern child is an innocent incompetent who is not but must become the adult.”⁴¹ Som citatet antyder relateras ”barn” till och därmed förstås i förhållande till ”vuxen”, vilken antas vara mogen, rationell och förnuftig. Archard uppmärksammar ett i sammanhanget viktigt orsak- och verkan-samband när han föreslår att skillnaden mellan barn och vuxna skapas eftersom de två grupperna skiljs åt, snarare än att de skiljs åt på grund av sina olikheter.⁴² Att ”barn” relateras till ”vuxen” gör att även begreppet vuxen bör definieras men litteraturen är inte lika omfattande när det kommer till att behandla begreppet. Eventuellt beror detta på att det finns en annan självklarhet i att innebörden av att vara vuxen är oerhört varierad. Det kan även påverkas av att ”vuxenhet” utgör en etablerad norm vilket skymmer behovet av att definiera begreppet.

Likt vuxna är barn inte en homogen grupp. Olika kategorier inom gruppen barn och nödvändigheten att ta hänsyn till dessa undergruppers skillnader, understryks av Ansell i *Children, Youth and Development* (2005).⁴³ Ålder som definierande faktor för vad som menas med ett barn är en central och ofta problematiserad del i barnrättsdiskursen. En återkommande huvudpoäng är att åldern tillskrivs egenskaper och kompetens på ett problematiskt sätt.⁴⁴ Förutom att uppmärksamma åldersskillnader inom gruppen barn, tar Ansell även upp skillnader utifrån kulturell och social kontext.⁴⁵ Dessa tankar utvecklas i avsnittet ”Kritik och vidgat perspektiv”.

Barndom

Utöver ”barn” är definition av begreppet ”barndom” framträdande i barnrättsdiskursen. Om än formulerat på olika sätt, teoretiserar flera författare om det som Ansell benämner som ”barndomens biologiska alternativt sociala process”.⁴⁶ Individer åldras men hur åldrandet uppfattas och vad som tillskrivs det, är bundet till den sociala och kulturella kontext som

⁴¹ Archard, (2004), sida 50.

⁴² Archard (2004), sida 40.

⁴³ Se bland annat Ansell (2005), sida 4.

⁴⁴ Se bland annat Archard (2004) kapitel 6 ”Arbitrariness and incompetence”.

⁴⁵ Ansell (2005), sida 9-10, 63-63.

⁴⁶ Ansell (2005), sida 9.

individerna växer upp i. Liknande tankar och språkbruk används av Archard när han diskuterar hur processen att åldras är biologisk men att själva barndomen är en social konstruktion.⁴⁷

Definitionen av barndom är också kopplad till den vuxna världen: barndom är det stadium som föregår vuxenlivet. Vuxenlivet är i sin tur, liksom den vuxna individen, det normsättande. Avsaknaden av en svensk översättning till engelskans "adulthood" belyser detta. I det svenska språket finns termer för tiden innan och efter en person blir vuxen men en motsvarighet till barndom och ålderdom saknas. Här finns en potentiell problemformulering som bör utredas men tematiken kommer inte utgöra huvudfokus för denna uppsats. Jag önskar likväl lansera begreppet "vuxendom" för att benämna livsstadiet mellan barndom och ålderdom. Förutom begreppets praktiska användning i denna uppsats, syftar dess lansering och användning till att utmana ställningen som vuxen ålder har som normsättare och utgångspunkt för teoretiserande om människors liv.

Aktörskap och rättighetsbärande status

Ett av de främsta ämnesområdena i barnrättsdiskursen är frågan om barns aktörskap och rättighetsbärande status.⁴⁸ Att barndom ses som ett avskilt stadium i livet problematiserar barns aktörskap och utgör en faktor som motiverar och leder till social exkludering och marginalisering. Att vuxendom inte ses som ett stadium utan snarare som målet för uppväxten, får konsekvenser för förståelsen av och förhållningssättet till barndom. Till exempel kan det leda till att satsningar på skolväsendet prioriteras framför utbyggnad av lekplatser, eftersom den förra i större utsträckning gynnar barns utveckling mot vuxendom.

För att summera huvudtankarna i frågan om aktörskap, utgör rationalitet och förnuft ledord. Det är på grund av påstådd avsaknad av dessa egenskaper som barn ibland inte anses vara legitima rättighetsbärande. Många författare berör tematiken, däribland Wall i artikeln "Human Rights in Light of Childhood" (2008) samt Archard (2004) i kapitlet "Children's rights". Även om barns rättighetsanspråk i stor utsträckning erkänns pågår fortfarande en diskussion om huruvida barn bör ges rättigheter utifrån juridisk eller moralisk grund. Detta kommer i sin tur påverka vilken typ av rättigheter som de anses ha rätt till.

⁴⁷ Archard (2004), sida 25; För att ytterligare tydliggöra tankarna görs ibland en liknelse med skillnaden mellan kön och genus.

⁴⁸ Se exempelvis Archard (2004), sida 39.

Kritik och vidgat perspektiv

Ansell nämndes tidigare och jag önskar nu belysa vad jag anser är hennes huvudsakliga bidrag till mitt forskningsläge. Som redogjorts för i avsnitt 1.3.2 understryker Ansell den kontextuella betydelsen för förståelsen av barn samt hur barnrättsteori tenderar att vara västerländskt utformad. Kritiken mot en västerländsk centring kan även riktas mot diskursens fokusering på demokrati och medborgarskap. Står sig teorierna och dess argument i situationer där barn saknar medborgarskap eller inte lever i demokratiska samhällen? Kritiken mot homogenisering av barn kan med fördel breddas ytterligare, inte minst eftersom barnrätt alltmer uppmärksammas i den politiska och sociala debatten. Det finns en vinst i att tidigt säkra en teoretisk bredd och försöka undvika liknade kritik som feminism utstått om att vara västcentrerad.

3.2 Childism – tidigare saknad benämning

Det är i frågan om illabehandling av barn samt i debatten kring gruppens aktörskap som childism kan placeras i barnrättsdiskursen. Gemensamt för de två förståelserna av childism som behandlas i denna uppsats är problematiserandet av hur barn uppfattas och därmed behandlas. Som redogjorts för i kapitel 1, kom författarna och barnrättsteoretikerna Holt och Farson, under mitten av 1970-talet ut med varsin bok som åberopar stipulerande av barns rättigheter och en internationell barnrättskonvention.⁴⁹ Resonemangen i böckerna påvisar att idéer som är grundstommar i dagens childism inte är nya men att det tidigare tycks ha saknats en benämning för dem:

I have come to feel that the fact of being a “child”, of being wholly subservient and dependent, of being seen by older people as a mixture of expensive nuisance, slave, and super-pet, does most young people more harm than good.⁵⁰

Our world is not a good place for children. Every institution in our society severely discriminates against them. We all come to feel that it is either natural or necessary to cooperate in that discrimination. Unconsciously, we carry out the will of a society which

⁴⁹ Farson (1974); Holt (1974).

⁵⁰ Holt (1974), sida 15.

holds a limited and demeaned view of children and which refuses to recognize their right to full humanity.⁵¹

Med andra ord är childism som idé inte nödvändigtvis ny men har först på senare år fått en benämning. Farson skriver i sin bok att ökad förståelse av barn inte har skett parallellt med en ökning av deras rättigheter.⁵² Vidare argumenterar han för att om barn ges rättigheter kommer en radikal förändring av synen på och behandlingen av dem att följa.⁵³ 27 år efter antagandet av FN:s Barnkonvention (1989) anser samtida childism-förespråkare, tvärtemot Farsons förutsägelse, att barns åtnjutning av sina rättigheter förhindras av bristande förståelse. Förändring i barns rättighetsstatus och behandling har sedan 1989 skett men inte lika radikalt eller tillfredställande som Farson förutspådde.

Idag är Young-Bruehl och Wall framträdande childism-teoretiker. Trots grundläggande likheter, skiljer sig författarnas teorier åt på viktiga punkter. Dessa skillnader kommer grundläggande att redogöras för i analysen i nästa kapitel.

⁵¹ Farson (1974), sida 1.

⁵² Farson (1974), sida 3.

⁵³ Farson (1974), sida 3.

4. Konceptuell analys

Nedan genomförs en konceptuell analys av primärmaterialet. Syftet är att utreda de två författarnas förståelse av childism. Direkt stipulerade definitioner kommer analyseras liksom relevanta begrepp. En del av den konceptuella analysen syftar till att analysera vilka begreppsliga antaganden som görs och hur detta utgör en grund för vilka områden som författaren tillämpar sin teori på.

4.1 Childism – Elisabeth Young-Bruehl

Syfte och mål

Inledningsvis kommer jag undersöka syfte och mål med respektive teori. Young-Bruehl skriver uttryckligen att målet med hennes bok *Childism: confronting prejudice against children* (2012), är att belysa vardagliga sociala policyer och individuella beteenden som riktas mot barn. Ytterligare ett mål är att uppmärksamma de inbyggda fördomar som uppfattningar av barn grundas på. För att uppnå detta ämnar hon skapa en term för ”fördomar mot barn” och göra den till en del av det allmänna ordförrådet.⁵⁴ Eftersom childism inte (ännu) är ett etablerat begrepp i ordböcker eller den politiska diskursen, saknas det som Young-Bruehl konstaterar, forskning och resurser för att motverka diskriminering mot barn.⁵⁵ Jag anser att detta konstaterande visar på relevansen av begrepp. Fördomar mot barn och de reella former de kommer till uttryck i, är som fenomen en del av verkligheten men agerande mot dem kräver, eller i alla fall underlättas av, en begreppslig benämning. Ett belysande exempel: det är möjligt att tala om kvinnors utsatthet för våld och sexuella övergrepp men det socialt strukturella och värderingsgrundade inslagen i problematiken fångas bäst när medvetenhet om sexism finns.

Childismen som Young-Bruehl förespråkar styrs av liknande tankegångar. Hon tar upp hur tidigare forskning riktas mot enskilda vuxnas skadande av barn men utan att undersöka underliggande värderingar som rationaliserar och normaliserar beteendet.⁵⁶

But we cannot understand the acts that harm children unless we understand the prejudices that underline and, in the actor's minds, legitimate them.⁵⁷

⁵⁴ Young-Bruehl (2012), sida 4-5.

⁵⁵ Young-Bruehl (2012), sida 6.

⁵⁶ Young-Bruehl (2012), sida 6.

För att åstadkomma denna förståelse är ett begrepp samt en ”målinriktad” begreppsdefinition nödvändig.

Definition

Termen childism i Young-Bruehls teori avser rymma det faktum att det finns en idé om att barn är naturligt underordnade vuxna och att deras ”slaveri” anses legitimt.⁵⁸ Boken tillhandahåller följande definition:

Drawing on a comparative study of prejudice forms, then, childism can be defined thus: a prejudice against children on the ground of a belief that they are property and can (or even should) be controlled, enslaved, or removed to serve adult needs.⁵⁹

I resonemanget som leder fram till denna definition framhålls att centrala delar i definitionen av childism är konstruktionen av barn som omogna varelser, skapade och ägda av vuxna.⁶⁰ I detta resonemang förs barns ”naturliga beroende” in i diskussionen. Young-Bruehl likt flertalet andra barnrättsteoretiker framhåller hur antagande om barns utsatthet jämte och beroende till omvärlden utgör en anledning till att fördomar mot dem (childism) inte uppmärksammas eller erkänns, utan snarare anses naturliga.⁶¹ Föreställningar om barn utgör därmed en grundläggande aspekt av förståelsen och konstruktionen av Young-Bruehls childism. ”Barn” och den relaterade termen ”barndom” kommer i nästa stycke undersökas utifrån Young-Bruehls teoretiska kontext.

Barn och barndom

Young-Bruehls childism-perspektiv grundas i tanken att barn är en utsatt grupp.⁶² Hon framhåller även att karaktäristiska drag från andra ismer återfinns i childism. Från antisemitismen finns tankar om barn som resursuttömmande bördor; från rasismen tankar om barns vilda och sexuella natur; och från sexismen att de är hotfulla, olydiga och bör

⁵⁷ Young-Bruehl (2012), sida 18.

⁵⁸ Young-Bruehl (2012), sida 5.

⁵⁹ Young-Bruehl (2012), sida 37.

⁶⁰ Young-Bruehl (2012), sida 36.

⁶¹ Young-Bruehl (2012), sida 55.

⁶² Young-Bruehl (2012), sida 19.

kontrolleras.⁶³ Trots att barn som utsatt grupp kan liknas vid judars, färgades och kvinnors situation är det viktigt att komma ihåg att barn även ingår i alla dessa grupper.⁶⁴

Hat förekommer inom childism precis som inom andra typer av fördomar men Young-Bruehl menar att fördomar mot barn, något unikt, även kan rymma drag av avundsjuka och patronalism. Fördomar mot barn iklär dem rollen som offer i behov av hjälp och räddning.⁶⁵ Förutom denna naturliga beroendeställning och hjälplöshet uppmärksammar Young-Bruehl andra stereotypa antaganden om barn. Hon konstaterar till exempel att Aristoteles antagande om att barn är egendom som saknar förnuft är childistiska.⁶⁶ Även traditionella uttryck framhålls för att visa på de childistiska värderingar de innehåller, däribland ”barn är vilda och behöver disciplineras” och ”den man älskar agar man”.⁶⁷ Vuxnas rättfärdigande av skadan de orsakar barn är childism och påståendet ”det gör mer ont på mig än på dig” är ett uttryck för childism draget till sin spets.⁶⁸

Sammantaget är den begreppsliga innebörd av ”barn” som kommer till uttryck i Young-Bruehls teori kopplad till fördomar. *Vad* ett barn ”verkligt är” är inte lika relevant som *hur* barn de facto porträtteras av vuxna. Det heterogena inom gruppen barn ges inte mycket direkt utrymme även om Young-Bruehl är medveten om det.⁶⁹ Det är istället särskilt utsatta barns situation och problematik som är styrande för hur barn kommer till uttryck i boken. Annorlunda uttryckt kan problematiken sägas vara ledande för den primära begreppsanvändningen.

Vuxna och vuxendom

Som jag tidigare nämnt och som ovan diskussion påvisar är konstruktionen av barn kopplad till den om vuxna. Vuxna är de huvudsakliga skaparna och upprätthållarna av fördomar samt våldshandlingar mot barn. I ett childistiskt samhälle är vuxna överordnande barn i den hierarkiska skalan.⁷⁰ När Young-Bruehl talar om vuxna är det alltsomoftast i deras roll som föräldrar eller vårdnadshavare. Därmed sker en indirekt avgränsning i vilken typ av vuxna som avses. Vuxnas, och framförallt föräldrars, antagna ägande av barn är centralt.

⁶³ Young-Bruehl (2012), sida 36-37.

⁶⁴ Young-Bruehl (2012), sida 19.

⁶⁵ Young-Bruehl (2012), sida 54-55.

⁶⁶ Young-Bruehl (2012), sida 25.

⁶⁷ Young-Bruehl (2012), sida 20.

⁶⁸ Young-Bruehl (2012), sida 99, 294.

⁶⁹ Se till exempel Young-Bruehl (2012), sida 37.

⁷⁰ Young-Bruehl (2012), sida 24.

Rättigheter och skyldighetsbärare

Från hävdad ägandeskap blir övergången till frågan om barns aktörskap och rättighetsbärarstatus naturlig. Ägandeskap av barn är centralt för att förstå hur fördomar mot dem fungerar.⁷¹ Young-Bruehl gör i detta sammanhang en viktig poäng, nämligen att forskning om och jag vill tillägga advokatisering för barns aktörskap försvåras eftersom deras förmodade omognad är en grundläggande föreställning och etablerad fördom.⁷²

Det är en universell mänsklig rättighet och en rättighet i Barnkonventionen att inte utsättas för diskriminerande handlingar.⁷³ Även om fördomar och diskriminering är Young-Bruehls huvudområde talar hon mer sällan i direkt rättighetsrelaterade termer. Trots det, är ett rättighetsperspektiv konstant närvarande om än underförstått. Ett tillfälle då diskussionen uttryckligen rör rättigheter i en mer konventionsorienterad kontext är i frågan om äganderätt. Young-Bruehl konstaterar då, att barnrättsförespråkare ofta har åsidosatts och fortsätter åsidosättas eftersom de anses kränka föräldrars rättigheter att bestämma över och om sitt barn.⁷⁴ Återigen är förhållandet mellan barn och vuxna relevant.

Tematiska områden

Mänskliga rättigheter är i många teorier och avseende mer än juridiska konventioner. Young-Bruehls childism är på så sätt en rättighetsorienterad teori men rättighetsperspektivet kommer främst till uttryck genom och är underliggande i andra tematiska områden.

Teorins huvudämne är fördomar och handlingar som dessa kan komma till uttryck i. Teoribygget centreras runt tre former av fördomar: en narcissistisk childism där skadliga handlingar legitimeras utifrån en tro på att barn existerar för att tjäna vuxna; en childism i vilken vuxna är oförmögna att känna kärlek mot (sina) barn; samt en childism där föräldrar tävlar med sina egna barn om kärlek och uppmärksamhet.⁷⁵ Majoriteten av barn kan argumenteras vara offer för childism, det vill säga fördomar, men utifrån ovan fokus blir Young-Bruehls teori främst intressant för och tillämpningsbar på barn vars exponering av childism tar form av sexuella övergrepp, våld och misshandel. Detta förklarar teorins fokusering på speciellt dessa områden.

⁷¹ Young-Bruehl (2012), sida 57.

⁷² Young-Bruehl (2012), sida 44.

⁷³ Se till exempel Universal Declaration of Human Rights, UN General Assembly, 10 December 1948, 217 A (III), artikel 2 och 7; Convention on the Rights of the Child, UN General Assembly, 20 November 1989, United Nations, Treaty Series, vol. 1577, p. 3., artikel 2.

⁷⁴ Young-Bruehl (2012), sida 56.

⁷⁵ Young-Bruehl (2012), sida 116-119.

4.2 Childism – John Wall

I följande avsnitt kommer John Walls childism vara mål för den konceptuella analysen. Läsaren bör ha Young-Bruehls teoretiska perspektiv i bakhuvudet men samtidigt vara öppen för Walls tankar och erinra sig att de två författarnas teorier är olika. Värdera inte Walls tankar med Young-Bruehls som rättesnöre. För att lättare hålla isär de två childism-teorierna inför kommande avsnitt, är det brukligt att påminna om att Young-Bruehls childism har teoretiska likheter med sexism medan Walls motsvarar en barnrättsorienterad feminism.

Syfte och mål

Walls childism, likt Young-Bruehls, ämnar fylla en forskningslucka. Wall uppmärksammar problemet med att människorättsteoretiker sällan riktar sina verk mot barn, samtidigt som barnrättsförespråkare inte tillräckligt berör mänskliga rättigheters vuxencentrerade premisser.⁷⁶ Målet med denna childism är därför att utmana grundläggande historiska normer, vilket Wall anser kräver en radikal förändring av barns sociala marginalisering och dehumanisering.⁷⁷

Definition

Wall leds av tre frågor i sitt utvecklande av en childistisk och barn-inkluderande etik: Vad kan studerande av barndom säga om den övergripande innebörden av att vara människa? Vad lär barndomen oss om vad mänskliga relationer och samhällen bör eftersträva att uppnå? Samt vad, i ljuset av barndom, är människor skyldiga varandra?⁷⁸ En stipulerad definition lyder:

Childism is the effort to respond to the experiences of children by transforming understanding and practices for all.⁷⁹

Utifrån denna begreppsförklaring kan likheter ses mellan Walls childism och feminism. Jag förstår målsättningen som att childism, likt en feministisk ideologi, utgår från en samhällsgrupp men verkar för ett jämlikt samhälle i stort, både för olika ålders- och könsggrupper. Syftet med att tänka ”i ljuset av barndom” är enligt Wall att föreställa sig en mer

⁷⁶ Wall (2010), sida 118.

⁷⁷ Wall (2010), sida 3, 9.

⁷⁸ Wall (2010), sida 7-9.

⁷⁹ Wall (2010), sida 3.

expansiv delad mänsklighet med en mångfald av rättighetsbärare.⁸⁰ Det vill säga att olika sociala grupper, även barn, görs till fullvärdiga rättighetsbärare.

Barn och barndom

Till skillnad från Young-Bruehls verk innehåller Walls längre resonemang om barn som social grupp och tillämpar i dessa ett intersektionellt perspektiv.⁸¹ Samtidigt som han betonar heterogeniteten inom gruppen barn konstaterar han att de likväl gemensamt utgör en från vuxna skild social grupp.⁸² Barn, som alla människor, är både individuella varelser och delar av en social gemenskap.⁸³ På så sätt ges barndom förståelse genom tolkning av den kulturella kontexten individen växer upp inom.⁸⁴ Bruket av begreppet barn i Walls childism utgår i stora drag dels från etiska resonemang och dels från ett rättighetsperspektiv, där barn och vuxnas likvärdiga etiska värde är en grundpremiss. Teorin behandlar generellt barn som grupp snarare än att utgå från ett individperspektiv.

Vuxna och vuxendom

Vuxna blir delaktiga i Walls childism som aktörerna som nekar barn chans att testa sina förmågor och uttrycka sina åsikter i angelägenheter som rör det egna livet.⁸⁵ Dagens ofta icke-childistiska samhälle är skapat av och för vuxna, vilka därmed blir dess primära medborgare. Jag skulle exemplifiera detta med hur majoriteten av nyhetskanaler är utformade. De är ofta skrivna på ett ”vuxet” språk samtidigt som de rapporterar om nyheter som för det mesta är mer relevanta för vuxna än för barn.⁸⁶ Vidare argumenterar Wall för att barn är andra klassens medborgare eftersom grunden för rättighetsanspråk är vuxencentrerat och att barn som ett resultat av detta saknar vad Hannah Arendt kallar ”rätt till rättigheter”.⁸⁷

⁸⁰ Wall (2010), sida 10.

⁸¹ Wall (2010), sida 9, 130.

⁸² Wall (2010), sida 3. Wall tar även upp hur heterogeniteten inom gruppen vuxna är mer självklar än för den inom gruppen barn, se Wall (2010) sida 32.

⁸³ Wall (2010), sida 6.

⁸⁴ Wall (2010), sida 36, 181.

⁸⁵ Wall (2010), sida 114.

⁸⁶ I diskussionen kan Barnkonventionens (1989) artikel 17 som ”[...] erkänner den viktiga uppgift som massmedier utför och skall säkerställa att barnet har tillgång till information och material från olika nationella och internationella källor [...]”, med fördel lyftas fram.

⁸⁷ Wall (2010), sida 117.

Rättigheter och skyldighetsbärare

Utifrån den rådande rättighetsutformningen blir det enligt Wall otillräckligt att endast uppmärksamma barn mer eller ge dem ytterligare rättigheter. Han konstaterar att barn är människor och att försummelse av dem minskar allas mänsklighet. Barn måste därför göras jämställda vuxna för att ett childistiskt, verkligt barninkluderande samhälle, ska råda. Den radikala förändring som efterfrågas kräver både praktisk implementering och förändring i underliggande värderingar.⁸⁸

Wall erkänner att en individs ålder påverkar hans förmåga att föra sin egen frihetskamp och ta politisk ställning men framhåller som svar på detta att forskning har påvisat hur barn har större förmåga till socialt aktörskap än vad som antas.⁸⁹ I reformerna som Wall efterfrågar är förändring av föreställningen om mänskligt aktörskap centralt. Barn kommer troligen fortsätta vara disproportionellt socialt marginaliserade så länge mänskligt aktörskap definieras utifrån vuxna termer av frihet, autonomi och självständighet.⁹⁰

But the very concept of human rights is burdened by a profound antichild ethical basis. It has traditionally viewed human rights through the lenses of independence, autonomy, and individualism, which, it turns out, are not even true to adulthood.⁹¹

Trots Walls uppmärksammande av det problematiska i mänskliga rättigheter avvisar han dem inte fullständigt. De kan vara en del av lösningen givet en förändring av dess utformning.⁹² Wall har inte ett skyldighetsutkrävande eller statscentrerat perspektiv, utan krävda förändringar bör istället botten i en ny syn på medmänniskan och djupare förståelse för kopplingen mellan mänskligt aktörskap och sårbarhet.⁹³

Tematiska områden

Hur människor, och i synnerhet barn, uppfattas och vilka etiska antaganden som görs är ett huvudämne för Walls childism.⁹⁴ Mycket av det han vill uppnå med sin teori utgår ifrån etiska resonemang och tar avstamp i aktörs- och rättighetsdebatten. Detta gör aktörskap och

⁸⁸ Wall (2010), sida 2.

⁸⁹ Wall (2010), sida 36, 120.

⁹⁰ Denna beskrivning av mänskligt agentskap har tydliga likheter med David Archards diskussion om ”rationell autonomi”. Se Archard (2004) sida.

⁹¹ Wall (2010), sida 113.

⁹² Wall (2010), sida 119-120.

⁹³ Wall (2010), sida 39.

⁹⁴ Se Wall (2010) sida 31 för en introduktion.

mänskliga rättigheter till tematiska huvudområden och Wall uppmärksammas ofta för sitt engagemang i frågan om barns rösträtt.⁹⁵

Sammanfattningsvis tar Wall upp relevanta tematiska områden och tänkvärda poänger som väcker intresse för egen reflektion. Med detta sagt tenderar bokens formuleringar och utförande stundvis att vara ”torftigt” och svårt att analysera utan att, i för stor utsträckning, komplettera med egna reflektioner. Resonemanget utvecklas i kommande kapitel där även Young-Bruehls teori utvärderas.

⁹⁵ Walls artikel ”Democratising democracy: the road from women's to children's suffrage”, i *The International Journal of Human Rights*, 18:6. (2014), fokuserar särskilt på frågan om barns rösträtt.

5. Utvärderande analys

I detta kapitel kommer resultatet från den konceptuella analysen att analyseras. En vägledande fråga är om Young-Bruehl och Wall utgår från samma concept av childism men har olika conceptions av teorin eller om deras concept skiljer sig åt?

Kapitlets andra del fungerar som en brygga mellan detta och nästkommande kapitel. Det syftar till att på ett övergripande och medvetet normativt plan utvärdera de två undersökta teorierna. Detta görs för att besluta vilken förståelse av childism som bör ges tillträde till begreppsbenämningen. Samtidigt fungerar avsnittet som en avstamp för min teoriutveckling.

5.1 Concept & Conception på analysresultatet

Båda författarna har som mål att etablera childism som begrepp och teori men som den konceptuella analysen visar, skiljer sig de två teorierna åt i sin begreppsförståelse. Young-Bruehls definition av childism ger henne en teoretisk närhet till sexism eller rasism medan Walls childism ligger närmre en feministisk ideologi. Detta innebär att de två författarna har skilda concept av childism, något som blir tydligt vid jämförelse av deras respektive syfte. Young-Bruehls syfte med att etablera childism i det vardagliga ordförrådet är att belysa existensen av fördomar mot barn och därmed *motverka* ett childistiskt samhälle. Detta hamnar i skarp kontrast till när Wall, utifrån sin begrepps användning, syftar till utmana grundläggande normer för att *uppnå* ett childistiskt samhälle. Med andra ord syftar Young-Bruehl till att motverka medan Wall syftar till att främja childism. Det rör sig därmed inte om en olikhet i the conception av childism utan författarnas concept av begreppet är olika.

Detta förklarar de skilda conceptions av andra relevanta teoretiska begrepp. Utifrån deras skilda utgångspunkter för childism blir barn i olika sammanhang mål för respektive teori. Walls teori syftar till barn i allmänhet medan Young-Bruehls childism berör barn i en begränsad kontext, nämligen de som utsätts för misshandel och sexuella övergrepp.

Det skilda fokus på och förståelse av både barn som grupp och deras rättigheter gör att även fokus på vem skyldighetsbärarna i respektive teori är, varierar. Young-Bruehls kontextuella begrepps användning är särskilt utsatta barn och deras förövare, det vill säga att deras vårdnadshavare är både de primära skyldighetsbärarna och kränkarna av barnens rättigheter. Det skiljer sig från Walls skyldighetsbärfokus. Givet hans teoretiska mål att göra en etisk rekonstruktion, är teorins skyldighetsbärare snarare samhället i stort än respektive

barns föräldrar. Det är samtliga medborgares skyldighet att verka för ett childistiskt samhälle oavsett om de är föräldrar eller inte, eftersom de ingår i en mänsklig gemenskap.

Som visat har författarnas olika tematiska intresseområden men detta innebär inte att teorierna är irrelevanta för varandra. Barns aktörskap och samhällsroll berörs och är grundstenar i Young-Bruehls teorin men relateras till och tolkas utifrån vålds- och överfallstematik. Följaktligen är inte medborgarskap och rättighetsteori lika framträdande eller centrala områden för Young-Bruehl som för Wall. Med detta sagt är införande av rösträtt för barn troligen inte ointressant för Young-Bruehls childism, eftersom det hade utmanat stereotypiska antagande om barns förmågor och därmed fördomar mot dem. Att politiskt deltagande och ökat medborgarskap inte är primära tematiska områden för Young-Bruehl beror troligen på att det riskerar förbise speciella behov hos marginaliserade barngrupper. På liknande sätt främjas Walls childism av att fördomar mot barn motverkas och att särskilt utsatta barns rättigheter säkerställs. Walls teoretiska mål att inbegripa alla barn försvåras dock av ett för snävt fokus på den trots allt procentuellt mindre gruppen särskilt utsatta barn.

I nästa avsnitt kommer jag utvärdera teorierna som ett led i att avgöra vilket teoretiskt perspektiv som bör benämnas som childism.

5.2 Teoretisk utvärdering

Värdefull men tematiskt begränsad teori

Jag anser att Young-Bruehls childism är teoretiskt starkast underbyggd. Framförallt tilltalas jag av att hon understryker att arbete som rör childism måste lyssna till barns åsikter samt hennes kritik mot utformandet av amerikanska ”Child Abuse Prevention Month”.⁹⁶ Young-Bruehl argumenterar för att temamånadens specifika fokus på misshandel leder till att förståelsen för fenomenets uppkomst, det vill säga underliggande fördomar, skymms. Fördomar måste uppmärksammas och erkännas för att kunna överkommas, vilket leder till hennes stipulerande av en ny (amerikansk) historieskrivning av barn som lyfter fram childism. Istället för ”Child Abuse Prevention Month” föreslår Young-Bruehl ”Children History Month”.⁹⁷ Detta är ett förslag som jag och troligen även Wall ställer oss positiva till.

Med detta sagt är mitt concept av childism inte det samma som Young-Bruehls. Jag anser att hennes fokus på barnmisshandel och försummelse samt hennes teoretiska närhet till

⁹⁶ Young-Bruehl (2012), sida 269, 273.

⁹⁷ Young-Bruehl (2012), sida 273, 279-80.

sexism istället för feminism, begränsar childism-begreppets användbarhet. Hon nämner kort det heterogena i gruppen barn men styrkan i och det hennes teori fångar bäst är de barn som är offer för missförhållanden och sexuella övergrepp. Detta är en grupp inom den sociala kategorin barn som många gånger marginaliseras eller osynliggörs på grund av problematikens lokalisering i hemmet, det vill säga den privata sfären.⁹⁸ Genom att tillgodose ett perspektiv som inte bara synliggör utan centraliserar denna barngrupp blir Young-Bruehls teoretiska tankar värdefulla och bör tas tillvara på men under en annan benämning.

Jag föreslår att problematiken och fördomarna som den sociala kategorin särskilt utsatta barn utsatt för, det vill säga Young-Bruehls childism, istället benämns som *adulthood*.⁹⁹ Adulthood bör i sin tur utgöra en delkomponent i ett övergripande childistiskt ramverk. Begreppen feminism respektive sexism kan användas som förtydligande exempel. Kvinnor som utsätts för våld i nära relationer faller under feministiska intresseområden men problematiken förstås än bättre utifrån ett sexistiskt perspektiv som belyser maktförhållanden.

Kort vill jag även nämna begreppet och teorin *ageism*. Tillskillnad från childism är ageism något mer etablerat i rättighetsdiskursen. Ageism avser diskriminering på basis av ålder men den konceptuella förståelsen och implementerandet riktas framförallt mot äldre.¹⁰⁰ Det vill säga att äldre människor diskrimineras på grund av sin ålder. Jag kommer lämna det öppet om tillvaratagandet av Young-Bruehls tankar bäst sker genom en omstrukturering av förståelsen av ageism eller genom användandet av begreppet adulthood.

Problematisk rättighetssyn men tilltalande concept

Likt Wall anser jag att childism bör anses vara en barnrättsorienterad motsvarighet till feminism. Med andra ord har jag och Wall samma concept av childism men våra conceptions skiljer sig åt.

Min främsta kritik mot Wall rör hans syn på och definition av mänskliga rättigheter. Walls mål är att radikalt reformera mänskliga rättigheter snarare än att vidareutveckla befintliga synsätt. Jag anser att han tenderar att för snabbt avvisa andra människorättsteorier istället för att dra fördel av deras styrkor, vilket blir tydligt i hans diskussion om intresseteorin

⁹⁸ Det problematiska i uppdelningen mellan privat och offentligt kommer att adresseras i mitt teoribygge i kapitel 6.

⁹⁹ Intresserade kan läsa Jens Peter de Pedros krönika "Defining 'childism' and its opposite force, 'adulthood.'", *Toca Boca*, publicerad: information saknas, inhämtad: 2016-05-11. Se även till exempel Adam Fletcher *Ending Discrimination Against Young People* (2013) eller *Facing Adulthood* (2015).

¹⁰⁰ Todd Nelsons *Ageism: stereotyping and prejudice against older persons* (2002) är ett exempel på hur termen avser äldre personer men i Jack Westmans artikel "Juvenile ageism: unrecognized prejudice and discrimination against the young" (1991) brukas termen för att bemöta diskriminering mot unga.

(the interest theory). Enligt Wall har intresse-inspirerade människorättsteorier potential att ligga till grund för stärkande av barns rättigheter men det finns inbyggda problem med perspektivet. Intresseteorin ser rättigheter som medel för mänsklig utveckling. Kritiken som Wall riktar mot teorin är att det generellt är vuxna som tillåts tolka och avgöra vilka medel (rättigheter) som är av intresse.¹⁰¹ Jag anser att detta är en giltig kritik såtillvida att den understryker barns marginalisering och kränkta aktörskap men kritiken är inte oöverkomlig eller tillräcklig för att avvisa teorin i stort. Intresseteorin är i sin syn på rättighetsbäraren en inkluderande teori. Dess fördelar kan och bör tas tillvara på om problemet med vem som ges rätt att tolka rättighetsbehov adresseras och övervinns utifrån ett childistiskt perspektiv.

Vidare anser jag att definitionen av mänskliga rättigheter som Wall istället föreslår är problematisk. Genom grundläggande rekonstruktion av mänskliga rättigheters innebörd hoppas Wall göra dem inkluderande för fler aktörer, framförallt för barn.

This will require thinking of them [human rights], not as freedoms, entitlements, or even expressions of agency, but as responses to social otherness. Rights are not protections of individual autonomy but expanders of interdependent creativity.¹⁰²

Walls kritik mot att aktörskap är kopplat till ”rationell autonomi” (frihet, autonomi och självständighet) och hur det påverkar barns rättighetssituation negativt, är befogad. Trots att jag också anser att det finns fördelar med att tillämpa ett childistiskt perspektiv på förståelsen av mänskliga rättigheter och kraven för dess berättigande, är jag inte beredd att hålla med Wall i ovanstående citat. Han besvarar frågan ”vad mänskliga rättigheter ska vara till?” men resonemangets nyckeltermen ”social otherness” och ”expanders of interdependent creativity” är problematiskt vaga. En förbättrande analys tar sig friheten att omdefiniera begrepp utifrån nya syften. Eftersom Walls rättighetsförståelse ämnar gå ifrån diskursivt etablerade uppfattningar om mänskliga rättigheter, är det oklart om en förbättrande analys är det optimala tillvägagångssättet. Eventuellt är det snarare en presentation av ett nytt fenomen som görs eller bör göras. Dessutom antyder definitionen att målsättningen för mänskliga rättigheter bör vara att möjliggöra diskussion om gemenskap, snarare än att mer praktiskt användas för till exempel stärkande av individuellt aktörskap och samhällsplanering. Givet min målsättning med childism och dess förhållande till mänskliga rättigheter är Walls rättighetssyn inte att föredra.

¹⁰¹ Wall (2010), sida 119.

¹⁰² Wall (2010), sida 113.

Med härledning från den sammantagna kritiken i detta kapitel kommer jag i nästa kapitel använda Haslangers förbättrande analys för att utarbeta och presentera grunderna i min childism.

6. Min childism

I de inledande sidorna i "Gender and race" (2000) ställer Haslanger frågan vad genus respektive ras är. Jag kommer börja min förbättrande analys på liknade sätt som Haslanger gör i sin artikel. Ett analytiskt projekt inleds med att fundera på vad begreppet i fråga ska vara till.¹⁰³ Varför behövs childism? Hur kan teorin vara till hjälp för barns rättighetssituation och vilka områden bör den primärt intressera sig för? Mitt mål är att childism ska bli en etablerad tolkningsram och utgångspunkt på samma sätt som feminism ofta är idag. Därför syftar detta kapitel till att utveckla en förståelse av childism som kan användas i stärkandet av barns välbefinnande och rättighetsåtnjutande. Detta större projekt och min childisms utformning guidas, i Haslangers manér, av olika men sammankopplande angelägenheter.¹⁰⁴

Childism bör:

- i) Säkerställa barns aktörskap och sociala deltagande
- ii) Lyssna till barn, ändra förväntningarna på dem samt sluta underskatta deras förmåga
- iii) Motverka fördomar mot barn samt problematisera uppdelningen av den privata och offentliga sfären
- iv) Främja det kontinuerliga tillämpandet av ett intersektionellt samt eurocentriskt kritiskt perspektiv
- v) Inkorporera Concept & Conception som analytiskt verktyg i själva teorin

Childism bör förstås som en ständigt utvecklande teori. Dess styrande angelägenheter kan med fördel utvecklas och revideras efter tid och jag ser inte listan ovan som uttömmande. Childism främjas av att personer med andra erfarenheter bidrar till teoriutvecklingen. Mitt övergripande mål och förhoppning är att teorin ska bli användbar för samtliga barn. Som den fortsatta analysen kommer visa, förutsätter min förståelse av barn därför insikt om gruppens heterogenitet och mångfald. Jag kan godta att childism förenklat kan förklaras som "kampen för barns rättigheter" alternativt "tro på att barn är jämställda vuxna". När diskussioner går djupare anser jag dock att definitionen av childism med nödvändighet måste betona gruppens heterogenitet samt ta hänsyn till kulturella och sociala skillnader. Det är med andra ord inte tillräckligt att en definition stipulerar stärkandet av barns rättighetsåtnjutning, om den inte även fastställer att detta ska göras med hänsynstagande till kontextuella förhållanden. En

¹⁰³ Haslanger (2000), sida 5.

¹⁰⁴ Se "Gender & Race" (2000) sida 6 för Haslangers motsvarande projekt.

inledande definition av childism kan därför vara: verkandet för barns rättigheter samt sociala inkludering och deltagande med hänsyn till vart barns kontextuella situation och intersektionalitet.

6.1 Aktörskap och socialt deltagande

Barns rätt till mänskliga rättigheter är i idag allmänt accepterat och FN:s Barnkonvention är vitt ratificerad. Trots detta vill jag inledningsvis tydligt ta ställning i frågan om barns status som rättighetsbärare. De klassiska teoretiska synerna på barn som diskuterades i forskningsöversikten i kapitel 3, har påverkat synen på barns rättighetsanspråk. Beroende på hur kraven för berättigande av rättigheter ställs i kombination med synen på barn, kommer de kunna nekas rättigheter. ”Inkompetens tesen” (the incompetence thesis) är en benämning för hur barn diskvalificeras som rättighetsbärare, bland annat utifrån att ålder antas vara kopplat till förmågor och egenskaper.¹⁰⁵ Om mänskliga rättigheter ges på basis av rationalitet och förnuft samtidigt som dessa förmågor antas vara kopplade till ålder, blir barn okvalificerade rättighetsbärare. Min ståndpunkt i frågan fångas väl av Archards resonemang:

If someone must be *x* before they can have a right to *y* then it is the presences or absence of *x* which alone matters. It does not matter that one is or is not a human being.¹⁰⁶

Jag är av uppfattningen att mänskliga rättigheter bör ges på basis av en individs mänsklighet och barn är därmed, i egenskap av deras mänsklighet, kvalificerade rättighetsbärare.

Detta konstaterande leder till diskussion om barns rösträtt. Frågan är kontroversiell och komplex eftersom den berör grundläggande antagande och samhällsstrukturer och kan i sig fylla en uppsats. Jag kommer därför inte att djupare diskutera dess praktiska genomförande här men frågans relevans för barns rättigheter och childism kräver att den berörs.

Rösträtt är en grundsten i utformandet av demokratiska samhällen och medborgarskap. Redan innan Barnkonventionens antagande ansågs rösträtt vara en grundläggande del i barns frigörelse.¹⁰⁷ Föreställningar om kompetens kopplat till ålder leder till att många avvisar idén om barns politiska deltagande. Möjligen är fler mottagliga för att istället utöka föräldrars eller

¹⁰⁵ Archard (2004), sida 74.

¹⁰⁶ Archard (2004), sida 88.

¹⁰⁷ Farson (1974), sida 175.

familjens rösträtt, för att på så sätt öka barns politiska representation. Jag anser att även om det finns viss retoriskt gångbarhet i förslaget är det teoretiskt ogiltigt på grund av dess kontraproduktivitet. Trots att de eventuellt hade gett familjepolitiska frågor större utrymme hade det inte stärkt barns aktörskap och inte motverkat stigmatiserande föreställningar om deras förmåga.

Holt gör i sitt resonemang om barns rösträtt två poänger som är värda att framhålla. Inledningsvis berör han något som ofta inte uttrycks tillräckligt tydligt, nämligen att själva rätten att rösta inte innebär ett tvång att realisera rättigheten. Det är istället snarare en garanti för att handlingar som försöker begränsa individers åtnjutande av sin rösträtt ska motarbetas.¹⁰⁸ En individ är inte tvingad att ta politiskt ställning men om hen så önskar ska hen ha möjlighet att göra det. I en barnkontext kan detta exemplifieras med att ett barn som saknar intresse eller tillräcklig förståelse inte ska tvingas nyttja sin röst men ha möjlighet att göra det.

Den andra poängen är, vad jag vill uttrycka som samspelet mellan rösträtt och andra rättigheter samt förmågor. Rösträtt är en central delkomponent i stärkandet av barns sociala deltagande men dess värde är kopplat till förmågan att använda sin röst utan orimlig utomstående press. Aktörskapet stärks i verklig mening när barnet kan ta ställning själv och självständigt forma sina värderingar, utan föräldrars och andra aktörers otillbörliga påverkan.¹⁰⁹ Holt förespråkar med anledning av detta barns rätt till att tjäna egna pengar och bo själva.¹¹⁰

Avslutningsvis vill jag adressera argumentet att barn rimligen kan nekas rösträtt på basis av att politiskt deltagande bör kräva att individen förmår göra intelligenta och informerade val. Först och främst bör detta endast anses teoretiskt giltigt om det gäller för alla röstberättigade medborgare. För det andra är konstruktionen av gruppen barn en central aspekt. De antas som grupp, vilken bör tilläggas omfattar ungefär en tredjedel av jordens befolkning, oförmögna att fatta rationella beslut. Det är rimligt att anta att unga barn inte fullständigt skulle inse relevansen av eller intressera sig för till exempel bostads- eller pensionsrelaterade frågor. Därmed skulle de troligen inte fatta informerade beslut om dessa frågor vid politiska val. Samtidigt finns det grund för att anta att många vuxna underkategorier däribland, men inte uteslutande, missbrukare, fanatiker eller svårt sjuka

¹⁰⁸ Holt (1974), sida 114.

¹⁰⁹ Jag är medveten om att den sociala och kulturella gemenskap en växer upp i ofta formar ens värderingar men detta är inte denna typ av indirekt påverkan jag avser här.

¹¹⁰ Holt (1974), sida 117.

vuxna inte heller nödvändigtvis skulle ta ställning till eller prioritera dessa frågor. Dock nekas de inte rösträtt och de antas inte heller vara representativa för den sociala gruppen vuxna. Barns föreställda oförmågor är återkommande och utgör en nyckelkomponent både i politiska frågor samt i childism i stort. Ämnet kommer beröras djupare i kommande angelägenheter.¹¹¹

Frågan om barns rösträtt är komplex och dess realiserande kräver grundläggande strukturella förändringar. Jag anser att det inte är tillräckligt eller önskvärt att endast inkludera barn i rådande strukturer, eftersom deras rättighetsanspråk i sig till viss del är ett krav på strukturell förändring. Exempelvis är handlingen att ge barn rösträtt och en valsedel inte en fullständig lösning eftersom de inte kommer kunna använda den som det är avsett. Deras verkliga rättighetsåtnjutning kräver även andra förändringar såsom etablerande av en barnanpassad politiskt plattform och lättlästa valmanifest. Processen är på olika sätt resurskrävande men inte ogenomförbar.¹¹² Jag avslutar med att understryka att rösträtt i högre grad fullständiggör barns medborgar- och aktörskap, vilket har ett värde i sig. Frågan bör utgöra en del i en childistisk agenda och debatt.

6.2 Förväntningar

För att fortsätta på temat om socialt deltagande vill jag inleda denna angelägenhet med ett verklighetsbaserat exempel. I *Sydsvenska Dagbladet* publicerades en artikel om en åttaåring från Ängelholm. Den handlar om att namnet på gatan som barnet bodde på förkortades på ett problematiskt sätt. Åttaåringen kontaktade därför kommunen och bad dem åtgärda problemet, önskemålet godtogs och skylten byttes ut. Artikeln avslutas med att åttaåringen berättar att hen funderar på att kontakta kommunen igen, för att föreslå helgöppet på det lokala biblioteket för att öka dess tillgänglighet.¹¹³

Artikeln påvisar att ett barn, tillhörande en social grupp som generellt sätt anses ointresserad, olämplig och oförmögen till socialt och politiskt deltagande, format en åsikt och därefter skridit till handling.¹¹⁴ Det är glädjande att åttaåringen respekterats och tagits på allvar av både sina föräldrar och kommunen men är det en representativ reaktion från (den

¹¹¹ Se även med fördel filosofen Avrum Strolls välformulerade och tänkvärda poänger i *Censorship, models and self-government* (1967), sida 89-90.

¹¹² Exempelvis är Holts förslag om en gradvis sänkning av rösträttsåldern ett möjligt tillvägagångssätt. Se Holt sida 17.

¹¹³ Kocken Pamela, ”Åkeröv – där vill hon inte bo”, *Sydsvenska Dagbladet*, publicerad: 2016-04-29, information hämtad: 2016-05-04.

¹¹⁴ Vad som framgår av artikeln har åttaåringen inte fått orimligt stöd av sina föräldrar.

vuxna) omvärlden? Förmodligen är det vanligare att barns åsikter som rör annat än ”barnorienterade ämnen” antingen anses legitima men att handling därefter motsätts eller struntas i, alternativt att åsikten fullständigt avvisas.

”Underskatta” är i sammanhanget ett nyckelord som är kopplat till generella föreställningar om barns kognitiva och intellektuella förmåga att ta ställning och agera. Barns ”naturliga beroende” är också relevant. Spädbarn och barn i låg ålder har särskilda krav på skydd och stöd men när beroende antas vara ett resultat av inkompetens och oförmåga samt tillskrivs även barn i högre ålder, uppstår problem. Negativa föreställningar om barn är självuppfyllande såtillvida att eftersom barn underskattas och anses inkompetenta att fatta beslut nekas de möjlighet och förutsättningar att bevisa motsatsen.¹¹⁵ Malala Yousafzai som vid 17-årsålder fick Nobels fredspris är ett exempel på att barns inkompetens och begränsade handlingsförmåga ofta är just antaganden.

Skillnader mellan kulturella förväntningars påverkan på barns förmågor tillför en intressant aspekt på tematiken och adresseras av både Farson och Holt.¹¹⁶ Den sistnämnde exemplifierar detta med hur föreställningar om vad fiolspelande japanska barn förväntas klara av, påverkar deras prestation.¹¹⁷ Vissa barn förmår spela komplicerade musikstycken medan andra jämngamla barns musikaliska förmågor i andra kulturer uppgår till klappa i takt. Detta har i sin tur koppling till konstaterandet som Archard gör om att det är svårt att avgöra huruvida samhället skapar barns hjälplöshet, och jag vill tillägga ”inkompetens”, eller om de är hjälplösa och ”inkompetenta” i sig själva.¹¹⁸ Den sociala och kulturella kontextens betydelse kommer diskuteras utförligare längre fram.

Jag anser att en central aspekt av problematikens lösning ligger i det som Young-Bruehl är inne på men som Lars Gustafsson utvecklar ytterligare, nämligen att lyssna till barn.¹¹⁹ De bör göras till verkliga aktörer i sina egna liv samt få ansvar och möjlighet att fatta beslut som rör den egna personen. Gustafsson redogör för begreppsparet *bemöta* respektive *möta* barn. En interaktion där en individ bemöter en annan kan ske utifrån goda intentioner men innebär ofta att en av parterna är i överläge. Till exempel bemöter en affärsman ofta en klient. Ett möte å andrasidan karaktäriseras av respekt och förutsätter ett jämbördigare förhållande mellan parterna.¹²⁰ Åttaåringen som var missnöjd med gatuskylten blev mött av vuxna. Att

¹¹⁵ Archard (2004), sida 74, 96.

¹¹⁶ Farson (1974), sida 20.

¹¹⁷ Holt (1974), sida 73.

¹¹⁸ Archard (2004), sida 40.

¹¹⁹ Young-Bruehl (2012), sida 269.

¹²⁰ Gustafsson (2016), sida 167-168.

möta barn är en förutsättning för verkligt realiserande av deras sociala och politiska deltagande. Förändrade föreställningar om och förväntningar på barn har även koppling till deras politiska deltagande och rösträttsberättigade. Ett samhälle vari vuxna möter istället för att bemöta barn skulle i många avseenden vara childistiskt.

6.3 Diskriminering och privat/offentligt

Förutom en förändring i synen på barns förmågor är ytterligare en central del i stärkandet av deras sociala deltagande och aktörskap en förändring i förhållandet mellan det privata och offentliga. Anta att föräldrarna i en familj börjar möta istället för att bemöta sina barn, det vill säga att barnen i större utsträckning görs till jämställda familjemedlemmar. Detta skulle kunna ta sig uttryck genom att barnen blir en aktiv del i vardagsplaneringen. Till exempel är det naturligt att de är med och påverkar veckomatsedeln eller planerar semesterresor, eftersom kosthållning och fritid även utgör viktiga delar i barns liv. En förändring som denna inom familjen, den privata sfären, är nödvändig men troligen inte tillräcklig för att uppnå ett childistiskt samhälle.

Jag vill framhålla två aspekter av detta. Inledningsvis behöver childistiska familjer inte nödvändigtvis ingå i ett childistiskt samhälle. Barn kan jämföras inom och respekteras av sin familj men likväl förbli en marginaliserad samhällsgrupp om det saknas tillgängliga fritidsföreningar för barn eller om det förekommer (officiell som inofficiell) barnaga i skolor.

För det andra är hemmet inte avskilt resten av samhället. Stat och samhälle påverkar familjer mer än genom direkta interventioner från socialtjänsten eftersom en familjs olika beslut påverkas och styrs av ekonomiska, juridiska samt politiska faktorer.¹²¹ Jag håller med Archard och Farson när de föreskriver att verkande för barns rättigheter och aktörskap behöver ske inom den offentliga sfären och på en samhällsnivå.¹²² Childism bör fungera som en tolkningsram i skilda sammanhang och är relevant för såväl läroplansutformning som stadsbudgetering och planering av kollektivtrafik.

Även Holt, i likhet med Young-Bruehl, berör hur problematisk uppdelningen mellan offentligt och privat blir i en barnkontext.¹²³ Kränkning av barns rättigheter sker även i hemmet med föräldrarna som rättighetskränkare och det blir då högst problematiskt att sfären

¹²¹ Archard (2004), sida 202.

¹²² Archard (2004), sida 156-157; Farson (1974), sida 33, 39.

¹²³ Holt (1974), sida 60.

anses privat och mindre tillåten att intervensera i. Archard fortsätter på samma spår och framhåller hur synen på familjen som privat förstärker maktrelationer inom familjen.¹²⁴ Jag anser att detta är kopplat till vuxnas antagna ägandeskap över (sina) barn. Problem som barnmisshandel kommer därmed fortsätta om ojämlikhet mellan barn och vuxna inte adresseras. Childism bör därför problematisera och utmana uppdelningen mellan de två sfärerna med Young-Bruehls teoretiska poänger om fördomar och diskriminering av barn nära tillhands. Den diskriminering och det skadliggörande av barn som Young-Bruehls främst fokuserar på, tar plats i den privata sfären och teorin betonar att detta kan fortgå eftersom de underliggande fördomar som legitimerar handlingarna inte bemöts. Jag instämmer men vill även betona att problematiken bottnar i oförståelse för de två sfärernas integrerande. Exempelvis tillhör barn som misshandlas av sina föräldrar ofta en osynlig grupp eftersom övergreppen sker i hemmet. Förgriparnas handling grundas i och fortgår på basis av fördomar mot barn men barnen osynliggörs även på grund av hemmets placering i den privata sfären.

Genom att poängtera att fler barn far illa på grund av socioekonomiska förhållanden än av föräldrars skadliga beteende, speciellt i en global kontext, gör Archard en poäng som ytterligare sammankopplar Young-Bruehls teori och min childism.¹²⁵ Även om barnmisshandel i stor utsträckning sker inom familjen är illabehandling av barn ett problem som ytterst rör ojämställdhet (mellan barn och vuxna) på samhällsnivå. Childism bör intressera sig för innebörden av begreppet ”barnmisshandel” och dess användning för att beskriva illabehandling både på individ- och samhällsnivå.¹²⁶ Det är med andra ord viktigt att förstå dels att barnmisshandel sker både inom den privata respektive offentliga sfären och dels att problematiken är gränsöverskridande. Childism kan bidra med att betona den strukturella underordningen som barn utsätts för och koppla detta till både problematiken om misshandel och barns samhällsdeltagande i stort.

¹²⁴ Archard (2004), sida 156-157.

¹²⁵ Archard (2004), sida 204.

¹²⁶ Till exempel talar Archard (2004) om skillnaden mellan ”child abuse” (missförhållande kopplat till föräldrars handlande) och ”collective abuse” (missförhållande orsakat av socioekonomiska omständigheter), sida 204.

6.4 Intersektionalitet och eurocentrisk kritik

Arbete som syftar till att adressera ovan punkter bör se homogenisering av barn som en grundsten i problematiken den ämnar bekämpa. Mångfalden inom gruppen berörs av många barnrättsteoretiker då de påpekar att behoven mellan olika åldersgrupper varierar. Relevanta behov och rättigheter för en tvååring är bland annat stimuli och rätt till vila. Vilket inte är irrelevant för en sextonåring men dennes behov inkluderar även tillgång till preventivmedel och rättvisa antagningsprocesser till högre utbildningsinstanser. En childistisk förståelse av begreppet barn förutsätter med andra ord hänsynstagande till att barns ålder påverkar deras behov.¹²⁷ Med detta sagt är det lika viktigt att uppmärksamma de problem som kan uppkomma om ålder utgör en för central del i begreppsförståelsen. Det finns individer som åldersmässigt anses vara barn men vars förmågor och erfarenheter skiljer sig markant från jämnåriga kamraters. Särbegåvade barn, barnsoldater och barn med funktionshinder eller funktionsnedsättning exemplifierar otillräckligheten i ensidiga förståelser av barn och barndom. Detta riskerar att resultera i att gruppernas behov inte uppfylls. Till exempel krävs det särskilda skolresurser för att dessa barn ska förmå tillgodogöra sig utbildning utifrån sina förutsättningar. Jag motsäger inte att barn utgör en social grupp men vill betona att det måste finnas en medvetenhet om att grupperingen bara kan dras till en viss gräns innan generaliseringen blir problematisk.

Det finns ytterligare en aspekt av förståelsen av barn som social grupp som childism bör synliggöra. Barnrättsteori tenderar i min mening ofta att utgå ifrån ett västerländskt perspektiv. Om grundstenar i childism är ”västerländskt färgade” utgör detta en begränsning för teorin. Feminism hade som teori och social tolkningsram varit betydligt mindre gångbar om de enda kvinnor den avsåg eller var förmögen att inkludera var västerländska kvinnor. Childism kan därmed med fördel inspireras av Ansell som i en barnrättskontext betonar problematiken med ett homogent och västerländskt synsätt.

En detalj jag uppskattar med Ansell är hur hon använder termen ”barn och ungdomar” för att tydligt understryka skillnaden i behov och förmågor. Hon betonar även att det är essentiellt att de som arbetar med policyer, forskning och liknande, är medvetna om mångfalden inom gruppen barn.¹²⁸ Intersektionellt och kontextuellt hänsynstagande är viktigt och childism bör nyttja dessa perspektiv för att belysa relevanta skillnader i uppfattningar om

¹²⁷ När jag säger ”behov” gör jag det primärt ur ett rättighetsperspektiv och avser aspekter för utveckling och välbefinnande vilket inbegriper saker barnen själva har anledning att önska, till exempel att kunna utöva fritidsintressen.

¹²⁸ Ansell (2005), sida 256.

och reella verkligheter för barn. Det är till exempel relevant att ta hänsyn till huruvida ett barn lever i ett i- alternativt u-land. Samtidigt finns en relevant genusdimension och centrala skillnader mellan olika sociala klasser och etniska grupper inom respektive samhällstyp.¹²⁹

Ansell menar att västerländsk påverkan på barnrättsarbete är reell och att detta blir problematiskt när barn och ungdomar i utvecklingsländer utgör en mycket stor del av jordens befolkning.¹³⁰ Hon problematiserar även hur konsekvenser av globalisering påverkar många unga människor när lokala värderingar och seder ställs mot andra synsätt. Västerländska antaganden och förhållningssätt kan negativt komma att påverka barn i utvecklingsländer, till exempel genom att utbildning anses outhärligt och att barn som arbetar tar skada av arbetet.¹³¹

En anekdot från min praktiktjänstgöring i en bergsby i sydöstra Indien kan belysa ovan tematik. I bergsområdet tas många barn ur skolan för att arbeta på familjens fält när de blivit tillräcklig gamla eller fysisk starka (vanligtvis runt tolv års ålder). Barnens åtnjutande av rätten till utbildning hindras inte primärt av utbildningsinstansers otillgänglighet.¹³² Det är istället utbildningens bristande nytta för det framtida yrkesverksamma livet som ligger tillgrund för de tidigt avslutade studierna.¹³³

Denna realitet reser frågan om relevansen av läroplanens innehåll i förhållande till elevernas livsbetingelser. Hade en kontextuellt utformad läroplan som i högre grad förser eleverna med kunskap som gör dem till effektivare jordbrukare, varit bättre? Det vill säga att undervisningen utgick från den kontextuella realiteten och tog fasta på efterfrågade färdigheter och samhällsbehov som är mer praktiska än akademiska. Ekonomiska utvecklingsteoretiker betonar att effektivisering av jordbruk är en central och grundläggande förutsättning för fattigdomsbekämpning och ekonomisk utveckling.¹³⁴ Givet att ekonomisk utveckling påverkar barns välbefinnande positivt, talar detta i kombination med min childisms krav på kontextuellt hänsynstagande, för att bergsskolornas läroplaner bör revideras. Samtidigt kan det framhållas att akademiskt orienterad utbildning är ett medel för att bryta traditionella mönster och möjliggöra för barnen att ta andra än jordbruksrelaterade arbeten.

¹²⁹ Innebörden av ”kontext” fokuserar i detta sammanhang alltså främst på geografi (i-/u-land), genus, sociala klasser och etniska grupper.

¹³⁰ Ansell (2005), sida 3, 255.

¹³¹ Ansell (2005), sida 255-256.

¹³² Skolor finns tillgängliga både ur ekonomisk och fysisk aspekt.

¹³³ Låg giftasålder i bergsområdena är också en anledning till att elever tas ur skolan.

¹³⁴ Se till exempel Collier Paul, *The bottom billion: why the poorest countries are failing and what can be done about it*, Pbk ed., Oxford University Press, New York, (2008) samt Gunnarsson Christer & Rojas Mauricio, *Tillväxt, stagnation, kaos: en institutionell studie av underutvecklingens orsaker och utvecklingens möjligheter*, 3. [rev. och uppdaterade] uppl., SNS förlag, Stockholm, (2008).

Jag väljer att inte ta ställning i frågan här. Utan konstaterar endast att childism bör syfta till att uppmärksamma och problematisera att medel som uppfyller barns behov i utvecklingsländer inte nödvändigtvis är samma eller likadant utformade för barn i andra samhällskontexter och vice versa.

Innebörden av illabehandling av barn är ett exempel på hur det finns relevant kontextbundenhet både mellan i- och u-länder samt inom respektive samhällstyp. Det finns identitetsbetingade ceremonier, såsom omfattande piercing av barn, som ur ett västerländskt perspektiv kan anses skadligt. Barn som lever i samhällen där ceremonierna är en del i ett barns utveckling kan å andra sidan uppleva ett utanförskap om de inte genomgår ceremonin. Eftersom de då exkluderas från en identitetsbetingad kulturyttring. På liknande sätt kan det positiva i vanan att låta unga barn sova separerat från sina föräldrar ifrågasättas utifrån ett icke-västerländskt perspektiv.

Ytterligare en aspekt av intersektionalitet är genus. Flickor är ofta särskilt utsatta, dels i egenskap av att vara unga och dels av att vara flickor. Detta kan exemplifieras med hur vissa ceremonier syftar till att stärka pojkar och göra dem till män. Medan motsvarande ceremonier resulterar i att flickor fysiskt stympas samt ges en underordnad sexuell identitet.¹³⁵ Skillnader i synen på och behandling av flickor och pojkar gör det viktigt att undersöka om skiljegörandet leder till att barnen har olika behov och rättighetskrav. Tänk tillbaka till exemplet med sextonåringen vars behov skiljde sig från tvååringens. Anta att det rör sig om en sextonårig pojke och en sextonårig flicka. Förutom att tillgång till preventivmedel är relevant för båda ungdomarna, har flickan troligen även ett starkare intresse av rätten till fri abort. Ungdomar som faller utanför de traditionella könsrollerna har ytterligare behov kopplat till sin intersektionalitet.

Childism kan genom att aktivt understryka mångfalden inom gruppen barn samt tillämpa ett intersektionellt och kontextuellt förhållningssätt, bidra till bättre förståelse för barns varierande behov och därmed i högre grad uppfylla deras rättighetsåtnjutande.

¹³⁵ Archard (2004), sida 199. En problematik som inte bara childism utan all människorättsteori måste ta hänsyn till är en individs rätt till social och kulturell tillhörighet i förhållande till åtnjutandet av andra, mer individuella rättigheter.

6.5 Concept & Conception som analytiskt verktyg

Concept & Conception användes som analytiskt redskap i analysen i kapitel 5. Eftersom verktyget innehåller inbyggda drag av intersektionalitet och kontextualitet anser jag med anledning av ovan diskuterade angelägenheter att childism bör innefatta Concept & Conception. Detta innebär att tillämpning av childism sker med nyttjande av verktyget. Ett exempel på samhällens olika föreställningar om barndom kan användas för att förtydliga. Alla samhällen har ett concept av barndom, det vill säga att det är en tid skild från vuxendom utifrån vissa aspekter. Fastställandet av dessa aspekter utgör respektive samhälles conception av barndom. Därmed kan föreställningen av barndom variera utifrån till exempel antagen utsträckning och betydelse. Är tonårsåldern en tid för rebelliskt uppror eller integrering i den vuxna gemenskapen?

Begreppet barn bör på liknande sätt prövas mot Concept & Conception. Ett concept om barn avser att de är skilda vuxna. Ett conception om barn specificerar på vilket sätt de två individtyperna skiljer sig åt. Det svenska conception av barn utgörs bland annat av tankar om att barn är av låg ålder, deras främsta sysselsättning är lek och utbildning och de är ogifta. I andra länder både arbetar och gifts barn bort i låg ålder. Med detta sagt hade en gift tolvårig barnarbetare uppfattats som ett barn av majoriteten svenskar men svenska institutioner hade haft svårt att hantera barnet, eftersom de är utformade utifrån en annan föreställning av barn. Conceptions om barn och barndom kommer alltså påverka barn, rättighetsorienterad teoribildning samt ett samhälles prioriteringar och dess utformning.

Ytterligare ett förklarande exempel kan utgöras av en begreppsavgränsning som Gustafsson gör i sin bok. I diskussionen om mänsklig värdighet erkänner han att innebörden av begreppet är subjektivt. Definitionen som ändå görs utifrån påståendet ”För ett barn handlar begreppet värdighet om att få känna att det duger som det är”, rymmer endast ett concept om värdighet.¹³⁶ Vad värdighet innebär utifrån definitionen, det vill säga ett conception av begreppet, kommer variera beroende på i vilken kontext begreppet tolkas i. Innebörden av att duga och vad som krävs för att uppfylla detta har kontextuell och subjektiv bundenhet. Detta kan bli problematiskt om upplevd värdighet sätts som mål för en verksamhet. Definitionen i Gustafssons bok behöver inte anses felaktig men det bör förstås att den och efterkommande resonemang kommer kunna tolkas olika. Konsekvenserna av denna skilda tolkningsmöjlighet i kombination med den västerländska prägel som finns i

¹³⁶ Gustafsson (2016), sida 120.

barnrättskontexten kommer skildras i nästa kapitel. Det kommer även tillhandahållas ett exempel på hur Concept & Conception kan användas.

7. Sammanfattning och diskussion

Jag kommer nu sammanfatta min teori samt påvisa hur den kan tillämpas genom ett illustrerande exempel. Alla världens länder utom två har skrivit under FN:s Barnkonvention och the concept om barns rättigheter ifrågasätts generellt inte. Skilda conceptions om barn, barndom samt andra relevanta fenomen och termer resulterar dock i att realiserandet av barns rättigheter tar sig olika uttryck. Förutom Ansell poängterar även Archard att Barnkonventionen kan argumenteras vara västerländskt färgad och att innebörden av artikel 3.1 har kontextuell betydelse.¹³⁷ Ponera att FN:s barnrätts-kommitté uppmanar samtliga konventionsstater att i sin respektive stadsplanering utgå ifrån Barnkonventionens artikel 3.1, vilken föreskriver att:

Vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, skall barnets bästa komma i främsta rummet.¹³⁸

Artikeln rymmer en stor tolkningsmöjlighet vilket är problematiskt. Hur påverkar hänsynstagande av barnets bästa vilka medel som krävs och vad som praktiskt ska uppnås? Samtidigt kan det bli problematiskt om konventionsartiklar blir för snäva i sitt stipulerande. Givet tidigare diskussion om barns varierande behov hade en specifikare artikulering av vad barns bästa innebär, ändå inte varit optimal.

Ponera vidare att kommittén mer specifikt uppmanar staterna att tillämpa artikel 3.1 vid utformandet av parker och grönområden. Hur kan då en övergripande strategi se ut utifrån det childistiska perspektiv jag föreslagit?

Inledningsvis bör Concept & Conception genomsyra hela processen, till exempel i uttolkningen av begrepp som barn och park. Vidare bör planeringsarbetet utifrån de två första angelägenheterna, som rör barns aktörskap och sociala deltagande samt förväntningar på dem, säkerställa och omfatta barns deltagande. Barnen bör vara de primärt rådfrågade aktörerna, eftersom det är barnets inte föräldrarnas eller familjens bästa som ska sättas i det främsta rummet. Givetvis kan detta sammanfalla och det finns gemensamma beröringspunkter men barnens aktörskap och självständighet bör ändå betonas. Arbetet bör kontinuerligt konsultera och lyssna till barn samt utgå ifrån att deras input är av värde. Det vill säga möta istället för

¹³⁷ Archard (2004), sida 62-64.

¹³⁸ Convention on the Rights of the Child, UN General Assembly, 20 November 1989, artikel 3.1.

att bemöta dem. Det är inte en childistisk process om den liknar ett klassråd som mest är till för syns skull men saknar verklig relevans och påverkningsmöjlighet.

Jag vill i sammanhanget uppmärksamma ett exempel som Farson använder när han diskuterar barns rösträtt. Exemplet ämnar utmana rädslan inför att barns politiska och sociala deltagande skulle få negativa konsekvenser på grund av barns antagna oansvarighet och bristande förståelse. Farson skriver att en av de främsta rädslorna för införande av barns rösträtt är att barn skulle rösta oansvarigt och besinningslöst och att det skulle kunna resultera i resandet av ett godisberg.¹³⁹ Två kommentarer om detta. Först, om barn uttrycker önskan om ett godisberg i ovan nämnda park bör barnens önskemål respekteras eftersom det är ett uttryck för medborgares vilja. Självklart bör en utredning om projektets genomförbarhet och rimliga kostnader följa men förslaget kan inte avvisas dessförinnan på basis av att det är kontroversiellt och/eller kommer från barn. Om barnen som uttryckte önskemålet är representativa och har ett brett stöd bland andra barn, finns det förmodligen ett värde i godisberget, vilket bör respekteras.

För det andra vill jag påstå att det är tämligen otroligt att barn de facto skulle rösta om eller seriöst begära resandet av ett godisberg. Om exemplet används av childism-motståndare för att illustrera riskerna med att inkludera barn i beslutsfattande grupper är det ett uttryck för både fördomar mot barn och en underskattning av deras förmågor. Även om berget hade glatt de flesta är färre barn förmodligen benägna att kräva dess resning i en park. Med andra ord är teorins andra och tredje angelägenhet relevant i planeringen av parken eftersom det krävs aktiv förståelse för och verkan mot underliggande antaganden och fördomar mot barn.

Min childism föreskriver även att staterna i planeringen av parken, i enighet med den fjärde angelägenheten, tar hänsyn till heterogeniteten inom gruppen barn. Åldersspannet inom gruppen är stort och i sammanhanget betydelsefullt. Är det troligt att tonåringar, framförallt de i det högre åldersspannet, skulle efterfråga ett godisberg? Säkerställandet av barnets bästa bör ta hänsyn till olika åldersgrupper. Vilka behov och intressen finns och hur tillfredsställs dessa i stadsplanering? Planeringen bör även ta hänsyn till andra aspekter såsom sociala klasser och könstillhörighet. Beaktande av dessa aspekter är relevant för tillfredsställande av behov och intressen men även för tillgänglighet. Vilka reella hinder måste övervinnas för att barn ska kunna och vilja nyttja parken? Detta innebär att parkens utformande tar hänsyn till vem eller vilka som anses ha rätt till offentliga platser och hur dessa i realiteten nyttjas.

¹³⁹ Farson (1974) skriver ”The major fear is that the children’s vote will be reckless, selfish, and irresponsible. It is, however, difficult to believe that children would vote more irresponsibly than adults have voted. Even if children voted for a big rock candy mountain, it would hardly outdo adults for ridiculous expenditures”, sida 184.

Tillåter sociala normer att barn vistas i parker? Det innebär även att the conceptions om lekens och fritidens betydelse och uttryck beaktas. Ytterligare en aspekt av tillgängligheten är parkens nåbarhet dels utifrån ett ekonomiskt och dels utifrån ett fysiskt perspektiv. Vilka blir konsekvenserna för barn, framförallt dem vars familjer har ansträngd ekonomi, om parken finansiera genom inträde? Kan den nås utan vuxet sällskap? Är den tillgänglig för barn med funktionsnedsättning eller funktionshinder?

I ett globalt perspektiv kan hänsynstagande till den fjärde angelägenheten resultera i insikt om att även då konventionsstaterna verkar för samma mål kommer resultaten eventuellt variera. Detta beror på att stadsplaneringen skulle genomsyras av kontextuellt hänsynstagande och en tillämpning av Concept & Conception.

Den tredje angelägenheten som innefattar diskriminering och förhållandet mellan det privata och offentliga har inte en lika tydlig del i själva processen. Om stadsplanering görs utifrån ett childistiskt förhållningssätt där barn är en del av processen, leder detta dock till minskade fördomar och påverkar uppdelningen mellan den privata och offentliga sfären. Barns deltagande både utmanar föreställningar om deras förmågor och gör att de på ett annat och mer självständigt sätt tar plats i det offentliga.

7.1 Avslutande ord

Denna uppsats har på olika sätt analyserat childism. Genom en konceptuell analys av Elisabeth Young-Bruehls och John Walls teoretiska verk har jag analyserat vilken innebörd respektive författare ger begreppet childism. Resultatet visade på att Young-Bruehls childism-teori ligger nära teorier om sexism och fokuserar på hur underliggande fördomar mot barn legitimerar att de behandlas illa. Walls teori är istället en barnorienterad motsvarighet till feminism och innehåller krav på rekonstruktion av mänskliga rättigheter som idé. Det finns med andra ord en differens i författarnas begreppsförståelse. Jag anser att Walls childism bör ges företräde till begreppet men att Young-Bruehls teoretiska poänger tas tillvara på. Dessa ställningstaganden redogjordes för i den utvärderande analysen.

Mitt bidrag till forskningsläget om barns rättigheter och childism är, utöver den konceptuella analysen, den teori jag utvecklat och presenterat i kapitel 6. Min childism grundas i fem angelägenheter som dels syftar till att bemöta brister i rådande barnrättsteori och dels fungera som tolkningsram för barns rättighetssituation. Uppsatsen ämnar inte redogöra för en färdig eller absolut version av childism. Punkterna jag adresserat i min

teoriutveckling bör istället förstås som utgångspunkter och ett inledande teoretiskt ramverk för den fortsatta utvecklingen av childism.

Referenser

Ansell Nicola, *Children, youth, and development*, Routledge, London, (2005).

Archard David, *Children: rights and childhood*, 2. ed., Routledge, London, (2004).

Ariés Philippe, *Centuries of Childhood*, translated from French by Robert Baldick, London, Jonathan Cape 1962, (1960).

Castelloe Molly, "In Light of Elisabeth Young-Bruehl", *Psychohistory Forum Research Assoc*, page 491-496. *Clio's Psyche: Understanding the "Why" of Culture, Current Events, History, and Society*. Creative Lives: Psychobiographical Approaches — Volume 18 Number 4 March Part 2, (2012).

Collier Paul, *The bottom billion: why the poorest countries are failing and what can be done about it*, Pbk ed., Oxford University Press, New York, (2008).

Convention on the Rights of the Child, UN General Assembly, 20 November 1989, United Nations, Treaty Series, vol. 1577, p. 3.

Farson Richard, *Birthrights*, London, Collier Macmillan, (1974).

Feinberg Joel, *The Child's Right to an open Future*, in *Whose Child? Parental Rights, Parental Authority and State Power*, edited by W. Aiken and H. LaFollette, Totowa, NJ, Rowman & Littlefield, pp. 124-53, (1980).

Fletcher Adam, *Ending Discrimination Against Young People*, CreateSpace Independent Publishing Platform; 1 edition (2013).

Fletcher Adam, *Facing Adulthood*, CreateSpace Independent Publishing Platform, United States, (2015).

Gunnarsson, Christer & Rojas, Mauricio, *Tillväxt, stagnation, kaos: en institutionell studie av underutvecklingens orsaker och utvecklingens möjligheter*, 3. [rev. och uppdaterade] uppl., SNS förlag, Stockholm, (2008).

Gustafsson, Lars H., *Relationsrevolutionen: om mötet mellan barn och vuxna*, Norstedt, Stockholm, (2016).

Haslanger Sally, "Gender and Race: (What) Are They? (What) Do We Want Them to Be?", *Massachusetts Institute of Technology*, Blackwell Publishers Inc., 350 Main Street, Malden, MA 02148, USA, and 108 Cowley Road, Oxford OX4 1JF, UK, (2000).

Haslanger Sally, *Resisting reality: social construction and social critique*, Oxford University Press, New York, (2012).

Haslanger Sally, "What Are We Talking About? The Semantics and Politics of Social Kinds", *Hypatia* 20 no4 10-26, (2005).

Haslanger Sally, "What Good Are Our Intuitions?", *Aristotelian Society Supplementary Volume*. 2006, Vol. 80 Issue 1, p89-118. 30p, (2006).

Holt John, *Escape from Childhood, The Needs and Rights of Children*, Haramondsworth, Penguin, (1974).

Kocken Pamela, "Åkeröv – där vill hon inte bo", *Sydsvenska Dagbladet*, tillgänglig på: <https://www.sydsvenskan.se/2016-04-29/akerov--dar-vill-hon-inte-bo>. Publicerad: 2016-04-29, information hämtad: 2016-05-04.

Locke John, *Some Thoughts Concerning Education* (1693), full critical edition in *The Educational Writings of John Locke*, edited by J. L. Axtell, Cambridge, Cambridge University Press, (1960).

Nelson Todd D (red.), *Ageism: stereotyping and prejudice against older persons*, MIT Press, Cambridge, Mass., (2002).

Paul H. Elovitz, "The Psychoanalytic Life of Elisabeth Young-Bruehl", *Clio's Psyche*, page 490-491. *Clio's Psyche: Understanding the "Why" of Culture, Current Events, History, and Society*. Creative Lives: Psychobiographical Approaches — Volume 18 Number 4 March Part 2, (2012).

de Pedros Jens Peter, "Defining 'childism' and its opposite force, 'adultism'", *Toca Boca*. Tillgänglig på: <https://tocaboca.com/magazine/childism-definition/>. Publicerad: information saknas, information hämtad: 2016-05-11.

Rawls John, *A Theory of Justice*, Cambridge, Mass., (1971).

Rousseau Jean-Jacques, *Émile*, translated by Allan Bloom, Harmondsworth, Penguin 1991, (1762).

Rutgers The State University of New Jersey, "John Wall PhD".

Tillgänglig på: <https://childhood.camden.rutgers.edu/faculty/john-wall-phd/>. Sida uppdaterad: 2015-12-09, information hämtad: 2016-03-31.

Stroll Avrum, *Censorship, models and self-government*, *The Journal of Value Inquiry*; Vol. 1 Issue: 2 p81-95, September (1967).

Universal Declaration of Human Rights, UN General Assembly, 10 December 1948, 217 A (III).

Wall John, "Democratising democracy: the road from women's to children's suffrage", *The International Journal of Human Rights*, 18:6, (2014).

Wall John, *Ethics in light of childhood*, Georgetown University Press, Washington, D.C., (2010).

Wall John, "Human Rights in Light of Childhood", *International Journal of Children's Rights* 16 (2008).

Westman Jack C, "Juvenile ageism: unrecognized prejudice and discrimination against the young", *Child Psychiatry And Human Development* [Child Psychiatry Hum Dev] 1991 Summer; Vol. 21 (4), pp. 237-56, (1991).

Young-Bruehl Elisabeth, *Childism: confronting prejudice against children*, Yale University Press, New Haven, Conn., (2012).